

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Blanka Španělová

Techniky tvůrčího psaní v literární výchově

Olomouc 2018

vedoucí práce: Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Olomouc dne 6. dubna 2018

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Daně Cibákové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za poskytnutí rad a podnětných připomínek při zpracovávání dané problematiky.

OBSAH

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Tvořivost.....	8
1.1. Charakteristika tvůrčích dovedností a schopností	10
2. Tvůrčí osobnost.....	11
2.1. Rozvoj tvůrčí osobnosti	12
3. Tvůrčí psaní	14
3.1. Historie tvůrčího psaní.....	17
4. Tvůrčí psaní a její techniky.....	20
4.1. Techniky tvůrčího psaní rozdělené podle Z. Fišera	20
4.2. Techniky tvůrčího psaní podle M. Klimoviče	32
4.3. Techniky tvůrčího psaní podle Davida Morleye.....	34
5. Tvůrčí psaní v současné literární výchově.....	41
PRAKTICKÁ ČÁST	46
6. Charakteristika výzkumného problému	46
7. Cíle diplomové práce	46
7.1. Dílčí cíle.....	46
8. Výzkumná otázka	46
9. Výzkumný soubor.....	47
10. Metody výzkumného šetření.....	47
11. Výzkumná jednotka č. 1 Technika tvůrčího psaní – Shromažďování slov	49
12. Výzkumná jednotka č. 2 Technika tvůrčího psaní – Vytvoření vlastního světa.....	53

13.	Výzkumná jednotka č. 3 Technika tvůrčího psaní – Překladaelé.....	59
14.	Výzkumná jednotka č. 4 Technika tvůrčího psaní – Dopis do budoucnosti.....	63
15.	Výzkumná jednotka č. 5 Technika tvůrčího psaní – Změna perspektivy.....	67
	ZÁVĚR.....	70
	LITERATURA A PRAMENY.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Tvůrčímu psaní je zapotřebí věnovat velké množství času, pak ale výsledek stojí za to. Kvalita výkonu závisí na zkušenostech, které žáci s tvořivým psaním mají, a na úrovni jejich dosavadních schopností a dovedností.

Cílem mé diplomové práce je předložit návrh pěti vyučovacích hodin, kde jsou hlavní náplní hodiny techniky tvůrčího psaní, následně tyto techniky ověřit v praxi a zhodnotit, zda je možné tyto techniky úspěšně zařadit do vyučovací jednotky na primární škole.

Klíčovým slovem v mé práci je pojem tvořivost, od kterého se všechno odvíjí. „*Tvořivost je společenským požadavkem na výchovu, je to cíl i forma výchovně vzdělávací soustavy i metoda konkrétní pedagogické práce.*“ (Hlavsa, 1981, s. 7)

Práce je rozdělena do dvou částí, na část teoretickou a část praktickou. Výkladová linie teoretické části začíná u vymezení ústředního pojmu tvořivost. Tato kapitola se zaměřuje na samotný pojem tvořivost, na její přínos, na hlavní složky tvořivosti a na proces tvořivosti, který je v nás vyvolán nemožností řešit problém známým způsobem. Následující kapitola se zaměřuje na tvůrčí osobnost a na její rozvoj. Kapitola tvůrčí psaní poukazuje na svou charakteristiku a specifika. Předposlední kapitolou mé teoretické části jsou techniky tvůrčího psaní. V této části je popsáno, co techniky tvůrčího psaní znamenají a podle jakých kritérií je lze dělit. Techniky jsou rozděleny do tří částí, a to podle autorů. Od českého autora Zbyňka Fišera, od slovenského autora Martina Klimoviče a anglického autora Davida Morleye. Poslední kapitolou teoretické části je tvůrčí psaní a jeho místo v Rámcovém vzdělávacím programu.

Praktická část nejprve představuje charakteristiku výzkumného problému, vysvětluje výběr kvalitativního výzkumného přístupu a volbu metody, kterou je otevřené zúčastněné pozorování. Následně popisuje cíle práce, výzkumné otázky, výzkumný soubor a metody výzkumné šetření. V následujících pěti podkapitolách jsou uvedeny vyučovací hodiny, kde jsou hlavním tématem techniky tvůrčího psaní. Jsou zde popsány základní informace, které náleží vyučovací hodině, jednotlivé kroky techniky, analýza dané techniky a posledním bodem je analýza práce žáků. V praktické části je použita metoda aktivního zúčastněného pozorování. Z hlediska metodologie se jedná o šetření kvalitativní, které se zaměřuje pouze na určitou skupinu žáků. Pro toto šetření je vybrán 4. ročník základní školy. Vyučovací

hodina je zaměřena především na hlavní část, kde jsou popsány jednotlivé kroky techniky tvůrčího psaní, ale také na motivaci, která je pro tvůrčí psaní velmi důležitá.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Tvořivost

Pojem tvořivost je často používané slovo, a to v nejrůznějších souvislostech často spojených s uměním. Pro tento termín existuje i další výraz, kterým je kreativita. Toto slovo bylo odvozeno z latinského slovesa *creare*, což znamená tvořit, rodit, plodit, zřít. (Hlavsa, 1985)

„Tvořivost je společenským požadavkem na výchovu, je to cíl i forma výchovně vzdělávací soustavy i metoda konkrétní pedagogické práce. Kreativita, použijeme-li tohoto novodobého odborného termínu, není něčím novým. Je odvěkou vlastností, aktivitou, hodnotou člověka. Současně je vždy něčím nehotovým. Je nutno ji stále znovu vyvolávat, formovat, zdokonalovat, posilovat.“ (Hlavsa, 1981, s. 7)

„Tvořivost chápeme jako aktivitu, jejímž výsledkem je originální, společensky přínosný, hodnotný produkt.“ (Fišer, 2012, s. 11)

„Tvořivost neboli kreativita znamená soubor vlastností osobnosti, které umožňují tvůrčí činnost, popřípadě tvůrčí řešení problému.“ (Čáp, Mareš, 2007, s. 153)

„Poznávání tvořivého nadání a výchovu k tvořivosti můžeme a chceme chápat jako závažné psychologické a pedagogické činnosti identifikující a formující tvořivost pomocí speciálních metod a též vytvářením příznivých podmínek pro její uplatnění. Tvořivé momenty může obsahovat každý druh práce.“ (Kohoutek, online, 2009)

Výsledkem tvořivé činnosti musí být tedy něco inovativního, originálního, co nám slouží k nějakému užitku. Musí být uznána hodnota produktu společností, která se zabývá oblastí, týkající se produktu. (Jůva, 1996)

V minulosti se tvořivost pojila spíše s uměleckou tvorbou, vědeckou nebo technickou, kde míra originality byla očividná a přesvědčující. Tvořivost ve výchovně-vzdělávacím procesu je subjektivní novost a originalita a nově vytvořený produkt se vztahuje jen na konkrétního jedince. Pro společnost je přínos této tvořivosti bezvýznamný, ale pro rozvoj tvořivé osobnosti je to zásadní krok. Žák přechází od pasivního přijímání a reprodukování

informací k objevení naprosto nového způsobu myšlení a k objevu nových vazeb a souvislostí. (Jůva, 1996)

Proto by mělo být pro učitele povinností pěstovat u žáků tvořivost. Nejprve je důležité zaměřit se na to, na jaké úrovni tvořivosti se žák nachází. Tuto úroveň můžeme dělit podle profesora R. Kohoutka do tří skupin, a to na úroveň reproduktivní, kdy žáci nejsou vybaveni tvořivými prvky. Další úroveň je úroveň produktivní, kde žák pomalu rozvíjí svou tvořivost a nejvyšší úroveň je úroveň kreativní. Tato úroveň je pro nás žádoucí, žák na této úrovni je aktivní a výrazně originální. Je schopen si najít sám cestu, jak realizovat svůj talent. (Kohoutek, online, 2009)

Rozvoji tvořivosti ovšem nestačí nahodilá, nesystematická pozornost. Je zde zapotřebí dlouhodobá, plánovitá a systematická pozornost a péče. Pro tvořivost je stimulující každá činnost, která podněcuje hledání a vyjadřování nových názorů a řešení. Vhodnou variantou pro úspěšný rozvoj jedince je zařadit tvořivost do jeho každodenního života. Pokud věnujeme dítěti v rozvoji tvořivosti dostatečnou péči, může to být do budoucna velký přínos jak pro něj, tak pro okolí. (Kohoutek, online, 2009)

Mezi hlavní složky tvořivosti patří myšlení, fantazie, představivost a intuice. Podle V. Smékala máme tři přístupy k tvořivosti. Fenomenální přístup, strukturní přístup a funkcionální přístup. Fenomenální přístup se zaměřuje na vnější a vnitřní znaky tvořivosti. Zkoumá charakteristiky tvořivé osobnosti, její projevy a podmínky podporující či znesnadňující tvůrčí činnost. Strukturní přístup identifikuje komponenty tvořivosti podle faktorové nebo komponentové analýzy. Funkcionální přístup se zabývá průběhem tvůrčí činnosti. (Jůva, 1996)

„Rozvoj kreativních schopností ovlivňuje výsledek celého kreativního procesu.“ (Žák, 2004, s. 160) Pokud lidé neindisponují kreativními schopnostmi, mají omezené nápady nebo se bojí nadměrného snění, pak i přesto, že použijí metody a postupy kreativního procesu, s malou pravděpodobností můžou dosáhnout stejného výsledku, jako tvůrčí osobnosti.

Člověk začíná být tvořivý, pokud k dosažení cíle nenahází známé cesty nebo mu nestačí rutinní postup. Tvořivost bývá brána jako mimořádná schopnost, kterou najdeme jen u mimořádných jedinců. K tvůrčímu řešení problému je do určité míry zapotřebí sesbírat větší množství zkušeností, mít silnou motivaci a být vytrvalý při práci. (Čáp, Mareš, 2001)

1.1. Charakteristika tvůrčích dovedností a schopností

Člověk se v životě setkává s mnoha problémy, k jejich zhoršení dochází v situaci, kdy je nemůže vyřešit známými postupy a nevystačí si ani s použitím formální logiky. Řešením je změna ve způsobu uvažování a konání, úsilí v překonání stereotypních poznávacích procesů a způsobů chování. Řešení mohou bránit i zvyky, předsudky, předpisy apod. Postup při řešení problémů probíhá na úrovni vědomé i nevědomé. Proces bývá obvykle fázovitý a probíhá do určité míry paralelně nebo se může i opakovat. Každá fáze má své typické aktivity. Tyto fáze jsou rozčleněny do tří částí podle J. Holeyšovský. (Hlavsa, 1986)

První fáze se nazývá iniciační fáze. Pisatel si buďto sám identifikuje problém nebo je s problémem seznámen. Tato informace by v pisateli měla vyvolat potřebu daný problém řešit, tvoří se vztah mezi pisatelem a daným problémem, což na pisatele působí jako silná motivace. (Hlavsa, 1986)

Další fází je logicko-operační fáze. V této fázi se pisatel musí zorientovat v zadání, musí posbírat data, informace, zhodnotit předpoklady týkající se problému. Po tomto kroku může dojít k upřesnění nebo také přeformulování problému. Pisatel vytváří analýzu a snaží se najít různé postupy a řešení problému. (Hlavsa, 1986)

S fází logicko-operační může zároveň probíhat i fáze intuitivní. Někdy může i fáze logicko-operační předcházet. Intuitivní fáze řeší problém nevědomě, může ho konfrontovat zkušeností pisatele, jeho vzpomínkami, prožitky i třeba zapadlými vědomostmi. Poté proniká problém zpět do vědomí, kdy dostává podobu fantazií, emocí, pocitů nebo třeba i bizarních představ. Pronikání může být zkomplikováno logickým řešením problémů, které je typické pro předešlou fázi. Intuitivní fázi můžou zintenzivnit alternativní činnosti. Výsledkem vědomých procesů i průniků do vědomí je okamžitý nápad doprovázený intenzivní emocionální reakcí.

Úkolem finální fáze je ověření předešlého nápadu, otestování a realizace. Poté se problém zpracuje a doladí se všechny detaily. V této fázi často dochází k opakování aktivit předešlých fází někdy i k zopakování celého procesu, proto bývá tato část považována za zdlouhavou. (Hlavsa, 1986)

2. Tvůrčí osobnost

Podle P. Žáka je kreativní osobnost hodnocena na základě vlastností, nadání, stylu, dispozic. Dále podle způsobu uvažování, jednání, podle toho, jak se dotyčný chová nebo podle jeho činů. Moderní psychologie sestavila seznam deseti rysů, které by měla mít každá tvůrčí osobnost.

Na první místo byla umístěna tolerance vůči dvojznačnosti. Nelze se setkat se dvěma totožnými problémy, stejně jako se nelze setkat s předem daným řešením. Kreativní osobnost vyhledává bohaté varianty řešení, nebrzdí je jednoznačný výklad, naopak se snaží vyhledat četné situace, které směřují k různým výkladům. (Žák, 2004)

Stimulační svoboda je pro tvořivost velmi důležitá. Tvořivé osobnosti nejsou vázány žádnými hranicemi nebo je úmyslně překračují a tím přinášejí nová řešení z nových úhlů pohledu. (Žák, 2004)

Funkční svoboda je chápána jako nástroj pro tvůrčí osobnost. Tvůrčí osobnost je schopna akceptovat jakýkoliv předmět pro více účelů. Např. Deštník může být brán nejen jako ochrana před deštěm, ale také jako kladívko, hudební nástroj nebo golfová hůl. (Žák, 2004)

Tvůrčí člověk by měl být flexibilní. Měl by být schopen odpoutat se od nevyhovujícího řešení a přistoupit k alternativám. (Žák, 2004)

Měl by být ochotný riskovat. Při hledání nových řešení problému je časté nebezpečí, že řešení bude špatné, zesměšňující. Kreativní jedinci, ale s určitou mírou rizika počítají, protože ví, že bez něj je úspěch nemožný. (Žák, 2004)

Kreativní lidé preferují zmatek, je pro ně totiž mnohem zajímavější. Kreativní lidé berou zmatek jako inspiraci pro objevení nového řádu.

Prodleva uspokojení se objevuje u lidí, kteří neočekávají okamžité přijetí jejich myšlenek či nápadů. Už i samotný proces řešení je pro ně odměnou. Napětí, které se dostavuje při dlouhodobém úsilí, vede k tvořivosti. (Žák, 2004)

Oproštění od sexuálních rolí má poukázat na to, že pohlaví nemá na kvalitu tvůrčího procesu převládající vliv. Pokud sledujeme hrající si malé děti, nenajdeme rozdílnou

kreativitu u dětí s odlišným pohlavím. Tak je tomu i u dospělých. V dospělosti bývají kreativnější spíše takoví lidé, kteří neberou zřetel na biologické rozdíly mezi ženou a mužem.

Tvořiví lidé nemají v povaze se vzdávat. Když vezmeme v potaz známé objevitele, museli čelit mnoha neúspěšným pokusům, než došly k objevu. Pro kreativního člověka je prohra či neúspěch zároveň i velkou výhodou, jelikož má možnost zase objevit novou cestu, a tak se zase o něco posunout blíž k cíli. (Žák, 2004)

Odvaha je považována Paulem Torrencem za nejdůležitější předpoklad u tvůrčího člověka, a to z několika důvodů. Při tvořivosti se člověk setkává s překážkami, které se staví do cesty jemu, procesu, ale i samotné kreativitě. Také musí čelit neúspěchu, statusu quo i celkové situaci. (Žák, 2004)

2.1. Rozvoj tvůrčí osobnosti

Tvůrčí přístup ke světu je pro člověka velkou životní hodnotou.

Rozvoj tvořivosti směřuje Z. Fišer třemi směry, a to na rozvoj tvořivého myšlení, na rozvoj vlastností pisatele a na rozvoj prostředí.

Rozvoj tvořivého myšlení výstižně formuluje J. Poláková: *„Osobnostní zázemí individuálního myšlení může být utvářeno bezprostředně jediné zevnitř (zejména za pomoci myšlení), ale zprostředkovaně i na základě vnějších psychosociálních podmínek. Zvláště charakterové vlastnosti osobnosti, které podmiňují právě ochotu či odvahu tvořit, jsou utvářeny z velké části ranou sociální (především sociálně hodnotovou) zkušeností individua. V ní se vstřícně setkávají výchozí subjektivní (aktivní i pasivní) dispozice individua a společenské podmínky, v jejichž rámci se vnitřním sebeutvářením tříbí individuum jako tvořivá či netvořivá osobnost“* (Poláková, 1993, str. 73)

R. Kohoutek upozorňuje na to, že při výuce tvůrčího psaní je potřeba dbát na to, aby žáci nevyužívali naučných myšlenkových vzorů, ale aby se snažili vytvářet stále nová schémata.

Podle Z. Fišera je vznik tvůrčí osobnosti ovlivněn několika faktory. Pokud tvořivost řadíme na úroveň intelektuálních vlastností, pak je potřeba rozvíjet tyto vlastnosti, ale také vlastnosti a funkce smyslových orgánů. Uskupení těchto dispozic tvoří talent.

V tvůrčím psaní lze talent definovat jako soubor specifických schopností a předpokladů k napsání uměleckého textu. Talent nelze naučit. Můžeme se ale zaměřit na náležitosti, které naučit jdou. Pokud učitel pisatele dobře motivuje, využívá vhodné technik tvůrčího psaní a pomáhá rozvíjet fantazii žáka, pak můžeme od žáka očekávat dobře napsaný umělecký text.

R. Kohoutek dělí talenty umělecké, naukové, pohybové a sociálně praktické.

Tvořivá osobnost má potřebu hledat stále nové podněty. Chce se intelektuálně rozvíjet, chce být nezávislá, spontánní a má potřebu se seberealizovat. Dále je pro tvořivou osobnost důležitý pocit bezpečí, sounáležitosti, stability uznání a respektu. Někteří autoři zdůrazňují pro rozvoj tvořivé osobnosti význam inteligence, ale není to nutným předpokladem. Mnohem podstatnějším prvkem je motivace jak vnější, tak vnitřní.

Součástí formování osobnosti je rozvoj jednotlivých tvůrčích schopností. „*Rozvoj schopností vedoucích k vytváření pozitivních produktů nutně vede k pozitivnímu rozvoji osobnosti jako celku. Realizovaná tvůrčí činnosti směřuje k pozitivní citové bilanci kreativního člověka.*“ (Fišer, 2001, str. 17). Překážky, které brání tvůrčímu člověku při jeho činnosti, pro něj mohou být dokonce podnětem k hledání nových řešení. To vyplývá z tvrzení I. Šmahela, který říká, že dosažení cíle nebo i cesta vedoucí k němu působí pro člověka uspokojivě.

3. Tvůrčí psaní

Tvůrčí psaní s využitím vybraných metod lingvistiky, teorie literatury, psychologie, pedagogiky či estetiky a jejich speciálních disciplín systematicky analyzuje, popisuje, interpretuje, hodnotí a zprostředkovává způsoby přípravy a tvorby textů a jejich interpretace čtenářem; zkoumá a formuluje zákonitosti produkce a recepce textu; navrhuje metody a strategie operací s texty, jež umožňují jejich situačně adekvátní produkci i recepci; hledá postupy, které umožňují experimentovat na poli produkce i recepce textů; popisuje účastníky a faktory komunikačních událostí a podoby komunikačního procesu realizovaného prostřednictvím psaných textů a nabízí postupy a techniky rozvoje komunikačních kompetencí pisatelů. (Fišer, 2005)

Tvůrčí psaní jako vědecký obor se zabývá didaktikou tvůrčího psaní v různých oblastech pro různé typy pisatelů. Dále teorií kreativity, jejím rozvojem a kreativní osobností. Předmětem tvůrčího psaní jsou různé techniky na podporu psaní. Jedná se o techniky pro stimulaci psaní vyhledávání témat, techniky vhodné k odstranění blokády, techniky, které optimalizují psaní a techniky kreativního myšlení a jednání. (Fišer, 2005)

Vyučovací předmět tvůrčí psaní je činnost výchovně-vzdělávací, kterou lze uplatňovat už od nízkého věku, jak ve školách, tak i v mimoškolní výchově. Výsledkem této činnosti má být nový produkt (text), který je ojedinělý, originální, nápaditý, a který poslouží ke zlepšení komunikace a ke snazšímu řešení problémů. Tato činnost formuje žáka a také napomáhá k rozvoji jeho osobnosti. Postupy a techniky tvůrčího psaní můžeme využívat ve všech oblastech myšlenkového tvoření. (Fišer, 2005)

Tvůrčí psaní jakožto disciplína je obor, který dává vzniknout různým druhům literárních děl s cílem poskytnout je ke čtení veřejnosti. Z pohledu ryze profesního je autor člověk, který píše v první řadě proto, aby jeho díla četli ostatní. Odkrývá své nitro a duši a očekává určitou zpětnou vazbu. (Dočekalová, 2006, str. 10)

Tvůrčí psaní není opozitem k dnešní didaktice slohu ani ho nehodlá nahradit. Usiluje o to, sloh doplnit a najít prostor pro pokračování v detailnějším rozvoji schopnosti tvořivě psát. Pisatel této schopnosti může využívat jak při psaní slohových útvarů, tak i v dalších oblastech. Individuální styl je v této oblasti důležitý. U tvůrčího psaní klademe důraz

na rozvoj obrazotvornosti, na experimentování s jazykem a na dovednost vyvážit kompozici textu. (Fišer, 2005)

Pragmatickým cílem slohové výchovy je naučit se tvořit slohové útvary. Tvůrčí psaní má cíl širší – naučit se psát tvořivě. Tvůrčí psaní vytváří slohové útvary, které jsou obohacené tvořivým myšlením pisatele a tím mohou překračovat obyčejné psaní. U tvořivého psaní je zapotřebí u pisatele rozvíjet způsoby myšlení, zaměřit se na detailnější vnímání okolního světa, umět popsat své pocity, schopnost originálně popsat svět a vztahy mezi reálnými i fiktivními jevy. (Fišer, 2005)

Naučit se psát text podle dané struktury odpovídajícího slohového útvaru je záměrem slohové výchovy. Naučit pisatele tvořivě psát se nedá. Lze ale tvořivost rozvíjet a podporovat u pisatelů, kde je dán alespoň minimální rozsah tvořivosti. Tvůrčí psaní i slohová výchova využívají jazykových znalostí a dovedností. Slohová výchova je zaměřena na individuální tvorbu textu, zatímco tvůrčí psaní využívá často kolektivní spolupráci, a to jak při použití technik, vytváření textu tak i při prezentaci nebo hodnocení. (Fišer, 2005)

Spolupráce žáků při psaní textů prohlubuje sociální a komunikační dovednosti, přechází od konkurence ke spolupráci, učí se kriticky přemýšlet a společnými silami vytváří hodnotnější práce a tím posiluje sebevědomí jednotlivců. Souhrnně řečeno jde v tvůrčím psaní o rozvoj (ne o získání) několika různých schopností studenta: o rozvoj jazykové znalosti, o rozvoj umělecké tvůrčí schopnosti, o rozvoj kritické schopnosti (tj. schopnost posoudit kriticky a odborně text nebo jiný typ myšlenek) a o rozvoj komunikačních schopností (tj. jednodušší verbální vyjadřování a postupné rozšiřování komunikačního rozpětí). (Fišer, 2005)

Při psaní tvůrčích textů je důležité ustálit si úroveň jazykové tvořivosti, která je potřebná k tomu, aby pisatel tvořil spontánní text se zadanými kritérii, které mají textu náležet. Jedná se o složitý proces, kdy se při realizaci textu prolínají schopnosti pisatele. Žák si nejprve musí shromáždit poznatky, musí si určit záměr textu, musí si rozebrat zadání, důležité je si text promyslet a dobře naplánovat děj. Důležitý je také postoj pisatele. Zapotřebí jsou také vědomosti, které by měl pisatel mít o typech psaní. Také musí vzít v potaz časové možnosti a brát zřetel na budoucí čtenáře. Pomocí pracovních technik a zadaných kritérií se pisatel učí vytvořit text. Pomocí technik tvůrčího psaní může docházet u pisatelů k rozvoji představivosti, fantazie a imaginace. (Fišer, 2005)

Představivost a imaginace, která úzce souvisí s tvůrčí činností, považuje I. Šmahel za nejdůležitější prvky inteligence.

Představivost je součástí poznávání, představy pomáhají konkretizovat abstraktní informace uložené v paměti. Výzkumy nevědomí a podvědomí se zabývají interpretací asociativních představ. Představivost lze vnímat dvěma způsoby, buď jak proces nebo jako výsledek procesu. Psychologie rozděluje představy na paměťové a fantazijní. Rozdíl mezi nimi je zřetelný. U představ paměťových se představy opírají o skutečnost a u představ fantazijních nejsou představy spojovány s předešlými vjemy a mohou být vyvolávány nezávisle. (Fišer, 2005)

Obrazotvornost je proces, který vizualizuje představy. Může být součástí různých aktivit včetně fantazie a představivosti. Obrazotvornost můžeme rozvíjet pomocí různých uměleckých činností, mezi které může patřit i tvůrčí psaní. (Fišer, 2005)

Fantazie lze chápat jako „*poznávací proces blízky představování, kdy nad rekonstrukcí dříve vnímané reality převažuje vytváření nového obrazu kombinací známých prvků; výsledkem je fantazijní představa*“. (Gillernová, 2000, s. 18)

Podle J. Čápa existují různé druhy fantazie. Mezi ně patří např. fantazie tvořivá, která vytváří představy nových předmětů, které mohou být využity v uměleckém díle, novém vynálezu. Dalším druhem fantazie je fantazie rekonstrukční, ta vytváří představy o nepoznaných objektech pouze na základě popisu.

Viewegh rozlišuje fantazii podle funkce, a to na primární a sekundární. Primární funkcí fantazie je seberealizace, té lze dosáhnout využitím subjektivní nezávislosti na skutečnosti. Sekundární funkcí je tvořivost, vytváření nových cest, poznatků, a to pomocí vytvořených fantazijních modelů skutečnosti, které slouží jako alternativní objekt.

3.1. Historie tvůrčího psaní

Tvůrčí psaní vzniklo v Americe, přesněji v New Yorku, kde v roce 1909 probíhal první seminář literárního psaní. Důležitějším datem pro tvůrčí psaní je však rok 1922, kdy děkan Graduate College vytvořil precedens, ve kterém stálo, že akademického titulu lze dosáhnout i uznáním předložené tvůrčí písemné práce. Tento krok podnítl studenty k vyššímu zájmu o tvůrčí psaní, a díky tomu bylo roku 1936 realizováno oborové studium. (Fišer, 2001)

Na University of Iowa lze tvůrčí psaní vystudovat v oboru angličtina na úrovni Master of Fine Arts, tato úroveň zároveň opravňuje vykonávat učitele tvůrčího psaní na úrovni college.

Obor tvůrčí psaní nabízel magisterské studium do poloviny 60. let jen čtyři univerzity. K velkému rozmachu univerzit dochází na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let. V roce 1984 bylo zaznamenáno 279 studijních oborů a v roce 1993 jich bylo už 328. Díky vzrůstajícímu zájmu bylo na většině univerzit zavedeno přijímací řízení, kdy se rozhodovalo na základě literární práce. (Fišer, 2001)

Tříhodinové semináře, pro skupinu zhruba patnácti posluchačů, probíhají jednou týdně. Vedoucím těchto seminářů bývá profesor nebo hostující autor. O napsaných pracích se v semináři diskutuje. Profesori často doplňují práci četbou. Odborná četba slouží jako zdroj informací, pro literární práci je vzorem zase krásná literatura, dokonale napsaný umělecký text může být použit jako imitace. (Fišer, 2001)

Na amerických univerzitách někteří učitelé zastávají názor, že učitel musí být studentům vzorem coby autor, aby studenty motivoval ke psaní. Tento vzor musí být schopen odborně zprostředkovat pracovní postupy, které využívá při vlastním psaní. (Fišer, 2001)

Díky odborníkům a jejich zájmu o tvůrčí psaní se tato oblast dostala na vědeckou úroveň. Tím se i pozměnily učebnice. K učebnicím, které popisovaly osobní zkušenosti a poznání tvůrčího psaní, přibývaly také učebnice, které popisovaly důležitost jazyka, nutnost mít dokonale zvládnout syntax a jazykové styly. Postupně se teorie tvůrčího psaní začala prohlubovat a začaly přibývat i další učebnice zaměřené např. na rétoriku, kdy jejím cílem bylo naučit pisatele pracovní postupy pro tvoření textu v různých stylech, nebo na integrativní přístup k psaní. (Fišer, 2001)

Tvůrčí psaní nachází uplatnění nejen v psaní literárních textů, ale nachází uplatnění třeba i v odborném psaní. Této oblasti se Americe věnuje vysoká pozornost. Na to, jak odborně psát existují v USA i poradenská centra. (Fišer, 2001)

Iowská univerzita oponuje kritikům tvrzením, že „psaní lze nacvičit stejně jako hru na hudební nástroj, bez talentu že však ani ten, ani onen cvičící žák nedojde. Škola však může talenty podporovat a jejich nadání rozvíjet.“ (Fišer, 2001, s. 24)

Tvůrčí psaní za celou dobu vývoje svůj charakter výrazněji nezměnilo. Proto můžeme stále vyházet ze základních principů a myšlenek zakladatelů tohoto oboru. Prvním institutem v Evropě, zaměřený na tvůrčí psaní, byl Literární institut Maxima Gorského v Moskvě. (Klimovič, 2009)

Z historie tvůrčího psaní lze podle P. Dawsona odpozorovat čtyři základní modely, jak chápat tvůrčí psaní. (Klimovič, 2009)

První možností, jak chápat tvůrčí psaní je brát ho jako tvořivé sebevyjádření. Zde se klade důraz na samostatné rozvíjení potenciálu každého žáka. Učitel žákovi nevysvětluje, jaké charakteristiky má mít správně napsaný text, ale předčítá různá literární díla a tím žáky motivuje ke psaní a rozvíjí jejich vkus. Z toho vyplývá, že zde nejde o kvalitu literárního textu, jde spíše o to, aby se žák pokusil podle literárního vzoru umělecky vyjádřit. (Klimovič, 2009)

Další možností je brát tvůrčí psaní jako řemeslo. Zde se klade důraz na pravidla a vytrvalost při práci. (Klimovič, 2009)

To platí i u třetího modelu, kterým je gramotnost. Zde jsou také důležitá pravidla a vytrvalost. (Klimovič, 2009)

Posledním modelem je, chápání tvůrčího psaní jako čtení z vnitř. V tomto modelu chápání je tvůrčí psaní bráno jako ideální cesta pochopení a následné interpretaci literárního textu. (Klimovič, 2009)

V České republice se tvůrčí psaní jako samostatný obor začalo prosazovat až v devadesátých letech. Nejprve se jednalo o individuální podněty učitelů a lektorů, kteří na základě těchto podnětů vytvořili kurzy tvůrčího psaní a po jejich úspěšné realizaci založili Ateliéry tvůrčího psaní, které byly zařazovány do výuky slohu, literatury nebo byly

prostředkem k získání dovedností například při překladu literárních textů. V druhé polovině devadesátých let, začaly na vysokých školách probíhat kurzy tvůrčího psaní zaměřené na rozvoj literárních a žurnalistických dovedností. Pražská Literární akademie je vysoká škola, která se specializuje na studium tvůrčího psaní. (Fišer, 2001, Klimovič, 2009)

Doposud nebyla vytvořena literatura mapující obor tvůrčího psaní. Tento obor není ani samostatně zkoumán, jelikož je teprve v procesu vývoje. (Fišer, 2001)

Tvůrčí psaní na českých vysokých školách je vnímáno jako dovednost, kterou může student rozvíjet samostatně. Další milnou myšlenkou je skutečnost, že student vysoké školy je natolik inteligentní, aby dokázal odborně uvažovat a tím pádem i odborně psát. Jako samozřejmost se bere i fakt, že student má ze střední školy dostatečné schopnosti k tvorbě slohových útvarů, a to má být pro něj dostačující pro psaní textů. (Fišer, 2001)

V České republice obor tvůrčího psaní doplňuje rozpracovanou didaktiku češtiny, do které se řadí jak didaktika slohu, tak didaktika literární výchovy. (Fišer, 2001)

4. Tvůrčí psaní a její techniky

V tvůrčím psaní pisatelé využívají různých technik psaní. V literatuře se můžeme setkat, jak s pojmem technika psaní, tak i s pojmem metoda psaní. Pojem technika je zde ale výstižnější. Techniky tvůrčího psaní lze chápat jako osnovy, které napomáhají pisateli při tvorbě textu za pomoci jeho znalostí, schopností a naučených dovedností. Pomocí technik tvůrčího psaní dochází u pisatelů k rozvoji představivosti, fantazie a imaginace. (Fišer, 2001)

„Techniky psaní představují odborně podané pracovní postupy a návody pro tvoření textů v různých oblastech.“ (Fišer, 2001, str. 55)

Se zřetelem na odlišné způsoby myšlení, poznávání a na psychické vlastnosti autorů rozlišujeme dva typy technik. Techniky, které užívají fantazijní představivost a imaginaci, a to především pokud tvoří umělecké texty a techniky, které užívají pamětní představivost a schopnost logického vyjadřování. Tyto techniky využívají autoři častěji při psaní výukových, odborných a informačních textů. (Fišer, 2001)

Podle Davida Morleye se snaha učit se psát tvořivě může zdát trochu jako vyřizování logistických, dokonce matematických, výzev. Techniky poskytují pro tento úmysl vhodnou motivaci. Prázdná stránka může děsit. Techniky simulují skutečnou věc a tím lépe motivují pisatele ke psaní.

V praxi se tyto techniky mohou stát skutečnou věcí. Žádný spisovatel nevytváří knihu na jednom místě; píšou je postupně jako pasáže, scény a strofy a každá etapa vyžaduje několik konceptů. Techniky tvůrčího psaní klonují tento proces a jsou často v souladu s přirozeným rytmem literární produkce v téhle technice a styl se často naučí praxí. Existuje mnoho projektů tvůrčího psaní vložených do textu, stejně jako nápady a návrhy, které mohou studenti a učitelé použít jako výchozí body pro hry. (Morley, 2007)

4.1. Techniky tvůrčího psaní rozdělené podle Z. Fišera

Z. Fišer rozdělil techniky tvůrčího psaní do čtyř částí. Každá část se zaměřuje postupně na situace, které mohou během procesu psaní nastat. Dělí je takto:

- hledání a zadávání témat,
- stimulace k psaní,

- blokády při psaní,
- techniky psaní.

Poslední část – techniky psaní, Z. Fišer rozděluje ještě na dalších pět podčástí:

- techniky literárního psaní,
- techniky žurnalistického psaní,
- techniky používané v odborném psaní,
- techniky psaní používané didaktiky,
- techniky používané manažery.

Rozdělení technik tvůrčího psaní podle Zbyňka Fišera:

- **Hledání a zadávání témat:**

Zadávání tématu musí největší pozornost věnovat ten, který téma zadává. Je to jeden z nejdůležitějších faktorů, který vybízí pisatele ke psaní. Je tedy důležité vybrat správné téma a vhodně jej formulovat. Zadávající si musí téma dobře promyslet, a musí vybrat takové téma, aby bylo pro pisatele inspirativní. Téma musí především pisatele povzbudit do práce a podněcovat v něm nápady na zpracování tématu. Důležité je také formulovat téma tak, aby mu pisatel správně porozuměl a aby bylo přiměřené k jeho intelektuální a emocionální úrovni. Nesmí vyvolat pocit, že na zadané téma nebude pisatel stačit.

Podle L. Čermáka je z didaktického hlediska správné, aby se při tvorbě tématu nezapomínalo na to, že téma by mělo být pro žáka aktuální, přiměřené, poutavé, rozmanité a taky by mělo splňovat složku estetickou a mravní. Dále musíme brát v úvahu místo, kde pisatel bude text vytvářet a jak ho toto místo může ovlivňovat. Zda bude psát samostatně nebo ve skupině, rozdíl lze také zaznamenat ve věku a pohlaví pisatele. A v neposlední řadě je důležité, co je cílem tvorby textu. Po zjištění všech důležitých informací o pisateli se dostáváme k přípravě témat. To může probíhat dvěma způsoby. První způsob se využívá u skupinového psaní, kdy téma vymýšlí, formuluje a zadává buď lektor, nebo společně skupina. S druhým způsobem se setkáme v případě, že pisatel si téma hledá a formuluje sám.

Podle Z. Fišera je dobré si v dělení technik na vyhledávání témat udělat systém. Proto by mohlo pomoci rozdělit si je na techniky cíleného rozumového hledání, asociativního a náhodného vyhledávání. Z. Fišer ve své knize představuje 29 technik pro vyhledávání témat

a tyto techniky rozděluje podle toho, zda se dají využít individuálně nebo kolektivně. Mezi tyto techniky patří například **autobiografie**, která je technikou individuální. Tato technika nutí pisatele zamyslet se zpětně nad svým životem a vybrat deset událostí, které nějakým způsobem ovlivnily jeho život. Ke každé události pak napíše jedno slovo a z těchto slov vybere to nejdůležitější, které se stane tématem textu. Technika **hlasování** se řadí mezi techniku kolektivní. Každý z pisatelů napíše na lístek jedno téma, které si pak obhájí. Po přednesení všech témat se pak hlasuje o vítězi. Techniku **meditace** lze využít při obou způsobech hledání témat. Pisatel zavře oči, uvolní se a čeká na první námět, který se mu vybaví v představách. Ten pak popíše na společný papír. Téma, které se na papíře objeví nejčastěji, bude zvoleno jako závazné. Technika **moje krajina** je technikou individuální. Pisatel přemýšlí o krajinách, které ho v minulosti něčím okouzly. Taková představa může být podnětem pro začátek nové básně, příběhu nebo dramatu. Svou představu musí pisatel zformulovat. Technika **noviny** se opět nabízí pro uplatnění individuální i skupinové. V této technice pisatelé hledají téma v titulcích novin. Titulky bývají psány jasně, stroze či s trochou metafory, což může být zase inspirací k napsání literárního textu. **Oblíbená báseň** je technikou individuální. Pisatel vypíše důležité informace o své oblíbené básni. Tyto informace zformuluje do tématu. Báseň u čtenáře může také vyvolat určitý pocit, který může být také tématem nového textu. **První slovo** – toto téma využíváme při vyhledávání individuálním i skupinovým. Účastník zavře oči, otevře si knihu na libovolném místě a tužkou podtrhne náhodně vybrané slovo. Toto slovo se stává tématem. Technika **skupinky** se využívá ve skupině. Účastníci vytvoří skupinky po dvou až třech osobách. Každá skupinka se společně domluví na jednom tématu, které pak představí. Poté se vybere jedno společné téma pro všechny. **Témata jiných autorů** řadíme mezi techniky skupinové. Jak se dá pochopit z názvu, tato technika vychází z témat, které volili jiní autoři ve svých románech, povídkách, básních či dramatech. Úkolem každého účastníka je na papír napsat jedno téma s krátkým popiskem, aby i ti, co dílo nečetli, pochopili, co je klíčovým tématem. Papír s tématy si pak účastníci mezi sebou posílají a označují témata, která je zaujala. To téma, které bylo označeno nejčastěji, se stává tématem celé skupiny. Technika **zvuky** lze využít v obou případech. Pisatel zavře oči a naslouchá zvukům kolem sebe. Mezi zvuky hledá vhodnou inspiraci pro budoucí téma. Pokud se toto téma volí ve skupině, pak účastníci zase hlasují o společném tématu.

- **Stimulace k psaní:**

Základem každého psaní je pisatele stimulovat. Stimul musí být tak silný, aby umožnil pisateli začít psát. V případě tvořivého psaní, je potřeba, aby stimul obsahoval takové prvky, které jsou při psaní inspirativní. Tyto prvky by v pisateli měly vyvolat potřebu chtít o tématu říci více. Znalost tématu je také podnětem ke psaní.

Mezi stimulující prvky patří prostředí, ve kterém text vzniká, prostor, krajina, poslech hudby, vztah mezi pisateli nebo taky vztah k těmto prvkům. Zkušený pisatel si může podněty sám vytvářet a běžně využívá technik potřebných ke stimulaci při psaní. Odlišnost stimulů se liší, tak jak se liší cíle, kterých máme psaním dosáhnout. Z. Fišer ve své knize uvádí patnáct technik, nyní uvedu některé z nich:

Jednou ze stimulací je Personifikace protikladů. Je to technika, ve které si pisatel volí dvojice protichůdných jevů, abstraktních či konkrétních. Stimulem se v této technice stává pojmové vyjádření.

Psaní na veřejnosti nutí pisatele vydat se pryč od běžných míst, jako jsou učebny, pracovny nebo pracovní stůl, a nechávají se ovlivnit novým prostředím, novými lidmi. Tento způsob může být dalším stimulem vybízejícím k potřebě psát.

Jako stimulace může působit známá hudba, obraz, pach či vůně. Proto Lutz von Werder radí, aby si pisatel pořídil sbírku těchto věcí, které ho budou při psaní stimulovat. Podnětem může být i atmosféra při pití nápoje, která v pisateli pravidelně vyvolává pocit, který ho stimuluje při tematizaci.

Kartotéka nápadů je technika, kterou využívají autoři pro své budoucí psaní. Autoři si zaznamenávají své nápady ve formě slovních spojení, vět, rýmů, postav atd. Mnohokrát tak tato zásobárna může pomoci autorovi v interpretaci jeho textů.

Mnoho podnětů můžeme získat cestováním. Nejde jen o zážitky z cestování, ale už o samotnou cestu, která nás může k psaní inspirovat. Poznámky, fotky, pohledy můžou i v budoucnu vybízet k dalšímu psaní. Název města či náhled do mapy může autora inspirovat pro vytvoření fiktivního textu.

- **Blokády při psaní**

V této fázi je už pisatel seznámen s tématem a cílem textu a pokud ani teď není schopen začít psát, přichází na řadu techniky pro překonávání a odstraňování blokad.

„Když se zastavíš, nemysli na slova, ale abys lépe viděl obraz.“ (Jack Kerouac)

Blokádu můžeme chápat jako poruchu, která může nastat v kterékoliv fázi psaní. Abychom mohli zamezit vzniku blokad, musíme znát nejprve příčiny, proč tyto blokády vznikají. Pro pisatele je blokáda brána jako negativní emoce. Pisatel má pocit nespokojenosti, který vychází z nemožnosti postupovat dál ve psaní. Blokáda může vzniknout strachem pisatele z toho, že tvůrčí psaní potřebuje odhodlání k popuštění fantazie. Také tím, že se autor se v minulosti setkal s nepřiměřenou reakcí na svůj text a bere ji jako negativní kritiku.

Pokud pisatel bojuje s krátkodobou blokádou, doporučuje se text odložit a pokračovat ve psaní až po odeznění negativních emocí. U dlouhodobějších blokad je někdy potřeba i odborné pomoci, často se totiž objevují v době těžších emočních krizí. Tomuto problému se věnuje psychoanalýza. Bergler popisuje příčiny, díky kterým vzniká blok při psaní. Mezi tyto příčiny patří chybějící talent, nedostatek času, lenost, nedostatečné nebo žádné znalosti o odstraňování blokad a další.

Ve výuce tvůrčího psaní se ve velké míře setkáváme s kognitivními příčinami blokad. Tyto blokády se často objevují z důsledku myšlenkových stereotypů, které máme v sobě zafixované, a které jsme získaly při výchově a vzdělávání. Vhodné je podívat se na pravou příčinu, abychom mohli blokádu odstranit. Aktivitu při psaní může omezovat i špatný typ vyučování a také hodnocení výkonu.

Jürgen vom Scheidt popisuje, jak ovlivňuje tradiční výuka českého jazyka, literatury a slohu tvůrčí aktivity při psaní.

Jedním z faktorů ovlivňujících tvořivé psaní, je zaměření výuky na nácvik bezchybného psaní. Pravidla gramatiky jsou stavěna výš než nápaditost. Tím dochází k nerovnováze mezi tím, co žák píše a tím, jak to píše.

Dalším problémem je orientace na cíl. Předem zadané téma může brzdit spontánnost a fantazii žáka tím, že v dané situaci pro něj nemusí být zajímavé. V tomto případě jde hravá fantazie stranou a v budoucnu může být těžší ji znovu vyvolat.

Hodnocení známkami povzbuzuje soutěživost, ale zase ruší spontánnost v tvořivém psaní. V dnešní době stále přetrvává požadavek stavět jazykovou a stylistickou správnost na úroveň myšlenkového tvoření.

Z. Fišer uvádí základní příčiny blokad a možnosti, jak tyto blokády odstranit.

Mezi základní příčiny blokad patří zadávání nevhodných témat. Řešením je vybrat vhodnější téma, které bude přiměřené vědomostem a dovednostem žáka. Pokud je pro žáky téma nezajímavé, můžeme téma změnit na náročnější nebo vysvětlit, čím je toto téma pro ně přínosem, případně proč ho vyučující zvolil.

Nevědomost daného tématu či žánru, se dá vyřešit změnou tématu nebo jeho vysvětlením. Problém s nejasným zadáním práce, souvisí s nedostatečným konkretizováním podmínek a cílem práce.

Další problém může nastat při stanovování podmínek, které mohou být nevhodně zadány, v tomto případě je dobré se na podmínkách jako je, místo, doba či způsob zpracování, domluvit s účastníky kurzu.

V cestě při psaní nám mohou stát také nešvary získané z dřívější výuky. Ty můžeme odstranit tím, že na ně poukážeme. Pisatel si je uvědomí a pokusí se přenést do příznivější atmosféry.

Problém často nastává v případě použití nových tvůrčích metod, pisatel je napjatý z nedostatečně procvičené metody, proto je potřeba ji dobře procvičit bez ohledu na konečný výsledek práce.

Při citovém rozrušení je dobré na určitou dobu práci přerušit a vyčkat, než se pisatel uklidní. Při únavě či indispozici je také potřeba odpočinek, a to pomocí autogenního tréninku či aktivního odpočinku.

Pisatele může doprovázet také strach z nepřiměřené kritiky, z jeho neúspěchu nebo nepochopení jeho tvorby. Proto je dobré si ve skupině stanovit pravidla, jak text prezentovat a hodnotit, popř. je vhodné konstruktivně mluvit o reakcích ostatních.

Při práci ve skupině může dojít k problému ve spolupráci. Je dobré, aby si pisatelé odhalili pravé příčiny nespolupráce a navrhli si jiné způsoby.

Mezi základní příčiny patří také samotné metody k odstraňování blokad. Pisatelé by se měli dopředu seznámit, jak s příčinami, tak s metodami, jak blokády odstranit.

- **Techniky psaní**

Jedná se o pracovní postupy a návody podané na odborné úrovni, které slouží k tvorbě textů v různých oblastech. Při tvorbě uměleckých textů pisatelé často uplatňují techniky, které pracují s představivostí a imaginací. Při tvorbě odborných, informačních a výukových textů je častěji využíváno technik, kde se rozvíjí pamětní představivost a talent vyjadřovat se logicky. Techniky psaní můžeme dělit podle různých kritérií. My si rozebereme techniky, které se dělí podle účelu a cíle psaní, a kde není podstatné, pro kterou profesní skupinu byly původně zpracovány. Podle těchto kritérií dělí Z. Fišer (2001) techniky do pěti oblastí:

1. Techniky literárního psaní

V technice literárního psaní se často vychází z tzv. terapeutického psaní, mezi které řadíme např. asociční techniky. Typickou technikou literárního psaní je práce s textem.

Technika volná asociace se používá pro individuální psaní. Tato technika zavádí pisatele ke starým vzpomínkám a pocitům, autor si všechny myšlenky, které ho zrovna napadají píše na papír bez nějakých úprav, nezastavuje se a píše stále ve stejném tempu. Pokud se autor ke psaní vrací každý den, může se postupně dostat i ke vzpomínkám hlubším. Pokud, ale autorovi není příjemné, vracet se k negativním vzpomínkám, je lepší přestat psát a poté začít soustředit pozornost na pozitivní zážitky.

Autobiografické psaní je také součástí terapeutického psaní. Tato technika může vycházet např. z deníkových záznamů. Typické pro tuto techniku je subjektivní líčení, intimní reflexe, chronologický záznam událostí atd. Psaním tohoto textu se autor může zbavit tíživých myšlenek, špatných pocitů nebo si může jen utřídit své myšlenky. Vědomí, že by autor mohl text dále publikovat, působí kladně na jeho stylistickou stránku. V literárním psaní se často vychází z autobiografického psaní, cílem však není terapie, ale bohatý materiál k psaní, který autor čerpá z vlastního života, a ze kterého je pak dále tematizovaný. Při této technice může dojít i k nežádoucím jevům jako je egocentrismus nebo projevoování patologických stránek autora.

Mezi další techniku literárního psaní patří automatické psaní, kdy autor volně píše asociativně vybavovaná slova. Toto psaní by nemělo být ničím ovlivňováno. Zde autor nepřemýšlí nad pravopisem, cenzurou, nikdo ho nekoriguje. Tato technika se řadí na začátek psaní, kdy se autor rozepisuje nebo získává nápady. V této fázi může být

už zadáno téma. Tuto techniku můžeme využít i pro odstranění náhlé blokády. Autor se z ní jednoduše vypíše. Tématem v tomto případě bývá právě tato blokáda.

Při využití techniky psaní v tempu má pisatel vyhrazených deset až patnáct minut, kdy píše v rychlém tempu ucelený text, který má dané téma. Poté se text musí proškrtat, upravit a musí se provést korekce. Tato technika se využívá na procvičení, hledání a formulování vět, kdy autor spontánně vyjadřuje své myšlenky a pocity na dané téma. Tento text může sloužit i jako zásobárna nápadů.

Řízená asociace neboli clustering je technika, která se využívá cíleně ke psaní rozmanitých textů. Metodu clustering poprvé představila Gabriele L. Ricová v roce 1976 na Stanford Univerzity. Metoda je založena znalostech z oblasti psychiatrie, fyziologie a kognitivní psychologie. U clusteringu se asociace zapisují paprskovitě. Doprostřed napíšeme klíčový problém, kterým může být jedno slovo, sousloví nebo krátká věta, a kolem něj zapisujeme sériové řady. Jakmile se jedna řada odchýlí od klíčového pojmu, vrátíme se zase zpět k jádru a začneme s novou řadou. Mezi jednotlivými řadami kreslíme čáru. Cluster využíváme tam, kde potřebujeme zjistit úroveň znalostí k danému tématu.

L. v. Werder vysvětluje techniku Imaginativního psaní. Jedná se opět o ponor do podvědomí. Autor zapisuje své představy, myšlenky, denní snění. Tato technika je podobná technice psaní v tempu s tím rozdílem, že tady má autor tempo pozvolnější.

Technika koláže je založena na náhodném vybírání slov z určitého souboru. Můžeme vycházet z novinových titulků, z reklamních hesel, ze slangových výrazů. Koláž řadíme mezi techniku výtvarnou, takže při tvorbě textu tímto způsobem může také dojít k výtvarnému dílu pracujícího s textem.

Další technikou je technika přestavby textu, která proměňuje text v jiný umělecký text. Jeden určitý text je přepisován do dalších literárních žánrů či tematických variací. Často je tato technika využívána k postupům odtajňujícím literární látku jinými způsoby a často také jinému okruhu čtenářů.

2. Techniky žurnalistického psaní

Při využívání této techniky je důležité pozorovat danou realitu, umět z ní vybrat to podstatné, pojednávat o ní s určitou mírou pravdivosti a taky s využitím odpovídajících uměleckých a odborných jazykových prostředků. Úkolem žurnalisty je předkládat objektivní

informace o úkazu obrazným způsobem, tak aby působil na čtenářovu fantazii. Musí být schopen předělat odborné informace tak, aby to pochopil i laik, ale zároveň nesmí tyto informace nijak znehodnotit. Aby toto všechno autor zvládl přenést do textu, musí se to naučit. Pomůžou mu v tom cvičení na tvorbu metafor, na podrobné zaznamenávání vjemů, žánrové obrázky ze společnosti nebo krajiny, oživení zachyceného momentu na obrazu či fotografii.

3. Techniky používané v odborném psaní

Pokud se chce autor naučit správně formulovat vědecké texty, je zapotřebí, aby se v první řadě zaměřil na techniky odborného psaní. U odborných textů se počítá s tím, že jsou určeny lidem, kteří danému tématu rozumí, proto si autor může dovolit, použít odborné termíny na dané téma. Při psaní takového textu, je zapotřebí, aby autor zvládl vědecký problém správně formulovat, a aby byl srozumitelný. Pro dosažení těchto kritérií si autor musí osvojit určité návyky. Pro napsání úspěšné vědecké práce je podle Fišera (2001, s. 61) zapotřebí: správná volba a formulace tématu, sběr dat z praxe, sběr teoretických poznatků o tématu, práce s literaturou, zhodnocení materiálu a jeho třídění, následuje tvorba osnov. V další fázi si autor musí znovu projít materiály, porovnat je a popsat si je. Důležité je taky, aby autor hledal nové souvislosti a vztahy. Zformuluje hypotézy a v konečné fázi zhodnotí výsledky, vytvoří definice a definuje obecnosti a zákonitosti.

Při psaní odborného textu se autor musí řídit citačními normami. Národní a nadnárodní organizace zformulovaly normy pro citace, pro členění textů atd. Normy musí pisatel respektovat, jsou součástí dorozumívacího textu. Pravidla má také formální uspořádání, které se týká poznámek, seznamu literatury nebo rejstříku.

Nácvik tvořivého psaní pro autory odborného textu bývá zaměřen na heuristické texty. Což jsou texty, které v pisateli podporují vynalézavost, texty, které hledají řešení problému, formulují objev. Tomu napomáhají techniky jako je brainstorming, technika laterálního myšlení, synektika, meditace. Druhá skupina technik pro autory odborného textu se zabývá schopností plynule se vyjadřovat. Jedná se tedy o cvičení zaměřená na stylizační dovednosti, cvičení k nácviku výstavby textu a o cvičení zaměřená na obrazné vyjadřování. Důležitou roli v nácviku hrají taky techniky reprodukční. Pisatel se učí různě reprodukovat informace jiných autorů a dále pak pracuje s citátem, definuje text v okolí citátu nebo tvoří parafráze. Autor také musí zvládnout formulaci komentáře nebo nesouhlas s cizím míněním či polemikou.

4. Techniky psaní používané didaktiky

Tyto techniky využívají didaktikové ve vyučování jazyka, literatury a slohu. Lze je dělit na dva typy technik. Prvním typem je technika reprodukční často nazývána také technikou imitační a druhým typem je technika produkční. Při práci s textem dochází k prolínání obou typů technik. Vedle těchto technik získávají význam i hry s textem. Ve hře je totiž problém brán pouze jako hypotetický, což studentovi dává pocit uvolnění a může se lépe soustředit na jeho řešení. Techniky reprodukční jsou jakýmsi zdrojem, z něhož vychází práce produkčního charakteru. Reprodukce je jedna z praktických formulačních a jazykových činností. Především na prvním stupni se musí počítat s tím, že předloha ovlivní následnou tvorbu žáka. Reprodukci dělíme na reprodukci věrnou a zkrácenou.

Reprodukce věrná znamená poměrně přesné přetlumočení myšlenek se zachováním kompozice. Zkrácená reprodukce se soustředí na části textu, které jsou nutné k jeho pochopení či k zachycení jevu. Jedná se o obsahově, kompozičně a jazykově zhuštěnou přetlumočenou předlohu. Zde dochází ke změnám v kompoziční i jazykové rovině. Výběrovou reprodukci využíváme, pokud chceme reprodukovat jen část předlohy.

V reprodukčních technikách se rozsah tvořivosti liší. Tvořivost je minimální u věrné reprodukce, vyšší u zkrácené reprodukce a nejvíce tvořivosti se zapojuje ve specifických požadavcích při úpravě či transformaci textu. Reprodukce nemusí být nutně jednodušší než produkce. Do určité míry je součástí reprodukce i složka interpretační. Reprodukční techniky jsou tedy využívány jak v oblasti jazykové, literární, slohové, tak i v oblasti vědecké.

Produkční technika je v oblasti slohové a literární výchovy využívána postupně víc a víc, díky přibývajícím znalostem, zkušenostem a schopnostem žáků a studentů. Podle M. Čechové se v produkční práci nachází i reprodukční prvky. Technika produkční je centrem slohového vyučování. Při tvorbě literárního textu se neusiluje pouze o produkční postupy, jelikož tvorba takového textu vyžaduje nejen trénink, ale i nadání. Proto při tvorbě textů v literární výchově převažují imitační postupy, které jsou obměňovány nebo doplňovány. Školská výuka se obvykle zaměřuje na úryvkové psaní, na kterém se procvičí určitý literární jev.

Pokud se chce pisatel interpretovat či připravovat na interpretaci literárního díla, může využívat různé produkční nebo reprodukční postupy. Schopnost zhodnotit svůj text

je následně využívána ke zhodnocení cizího textu, popř. k posouzení uměleckého literárního díla.

Techniky, které využívají hry k výchovným a vzdělávacím účelům, zaujímají ve školské výuce důležité místo. Tato technika je kombinací hry a psaní. Jejím cílem je přirozeně využívat fantazii. Výhodou hry je, že žáci berou problém jen jako hypotetický, takže při jeho řešení nejsou zatěžováni emocemi ani stresem. Při hře dochází ke zklidnění myšlení a díky tomu se může rozvíjet myšlení objevitelské. Díky tomu že na žáky při hře nepůsobí stres, může bez problémů kombinovat vrozené či naučené postupy myšlení, chování a vyjadřování v písemném projevu. Tyto kombinace si žák v klidu vyzkouší a účelné kombinace si zapamatuje.

Jako hry se pak nejčastěji využívají techniky na tvorbu slovních hříček, na přestavbu textu, hádanky, kolektivní texty aj.

5. Techniky používané manažery

Mezi tyto techniky řadíme brainstorming, synektiku a morfologické myšlení. Technika brainstorming se řadí mezi skupinovou kreativní techniku. Cílem této techniky je produkování co nejvíce nápadů v poměrně krátkém čase, které poskytnou nový pohled na řešený problém. Tuto techniku představil poprvé reklamní pracovník Alex Osborn v Americe v roce 1939. Skupina účastníků této diskuse vytváří nejrozmanitější nápady, které vedoucí skupiny zapisuje na velké plochy papíru. Mezi nejtěžší fázi brainstormingu patří zpracování výsledků, kdy se sepsané nápady utřídí tematicky, vyhodnotí se podle kvality, významu a vyberou se ty nejvhodnější. Množství materiálu nemusí nutně obsahovat vhodné řešení. Posouzení, zda je řešení vhodné či nikoliv se většinou přenechává jiným odborníkům nebo jiné skupině.

Aby byla technika úspěšná, musí splňovat několik předpokladů. Problém musí být dobře formulován, tak aby mu všichni rozuměli a vybízel k odpovědi. Účastníci diskuze nesmí kritizovat nápady během produkce, musí být maximálně uvolnění, měli by se vzájemně inspirovat a rozvíjet nápady a myšlenky toho druhého. Skupina by měla být poskládána z vhodně vybraných osob, tak aby jejich práce byla co nejefektivnější. Vedoucí by měl být ve stálém kontaktu s účastníky a měl by je podněcovat k vytváření nových myšlenek, měl by udržovat příjemnou atmosféru a tlumit útočné projevy a negativní emoce. Během diskuse je potřebné, aby bylo vyprodukováno, co největší množství nápadů, myšlenek, hypotéz,

námětů atd., jelikož je pak vyšší šance mezi nimi najít ideální řešení. Optimální počet účastníků ve skupině je sedm až dvanáct. Brainstorming by měl probíhat v době, kdy podáváme nejvyšší výkony a v příjemném prostředí.

Technika brainstorming se používá taky v tvůrčím psaní např. při hledání tématu, při výběru žánru nebo třeba při řešení či rozuzlení zápletky ve vyprávění. Ve psaní je tato technika používána jako kolektivní i jako individuální. Podle L. von Werdera má brainstorming dvě fáze. První fáze se zabývá sběrem slov a vět a v další fázi se tato slova a věty vyladují, krátí nebo doplňují, kombinují, mění se slovosled atd.

Mezi podobné techniky ředíme brainwraiting a kolektivní záznamník. Brainwraiting funguje na podobné bázi jako brainstorming, s tím rozdílem, že účastníci brainwraitingu vytváří svůj soubor výrazy k danému souboru slov a po chvíli tento soubor předá k doplnění. Po skončení si každý pisatel vybere nějaký papír, na kterém má rozšířený soubor slov a vět, podle kterého zpracuje text. Kolektivní záznamník je sešit se stimulujícím slovem, který obdrží na počátku každý autor a po určitý čas si k tomuto slovu zapisuje všechny myšlenky, které ho ve spojení se stimulem napadly. Následně tento materiál využije při tvorbě textu.

Synektika je opět metodou skupinového tvůrčího myšlení. Stálí účastníci procházejí odborným školením, jak ve své vědecké orientaci, tak i v ostatních vědách. Cílem synektiky je nejen řešení problému v dané oblasti, ale hlavně v oblastech vzdálenějších. V praxi to znamená, že inspirace pro řešení problému se hledá ve vzdálenějších odvětvích, z nichž se pak hledají podobnosti k problému, a tím se nabízejí nové návrhy na jeho řešení.

Morfologické myšlení je podle L. v. Werdera myšlení odpovídající struktuře problému. Při tomto typu myšlení se rozvíjí morfologické schéma, ve kterém jsou uspořádána veškerá řešení týkající se problému. V této technice je problém chápán jako systém.

Techniky tvůrčího psaní lze dělit podle různých kritérií, každý autor dělí techniky podle svých požadavků. Techniky může dělit například podle druhu textu, a to na techniky, které pracují s prozaickými, s poetickým a dramatickými formami textu. Další možností, jak dělit techniky je z hlediska způsobu práce s textem, a to na techniky reprodukční a produkční. V technikách reprodukčních text upravujeme nebo přeorganizováváme, zato v technikách produkčních text sami vytváříme. Pokud se zaměříme na organizační formy, můžeme techniky dělit na skupinu individuálního a kolektivního psaní. Poslední možností dělení

je dělení technik podle uplatnění v procesu tvorby textu, a to na techniky přípravné, techniky tvorby textu a techniky optimalizace textu.

4.2. Techniky tvůrčího psaní podle M. Klimoviče

M. Klimovič rozdělil techniky tvůrčího psaní do čtyř základních oblastí. Při rozdělování bral v potaz společné a odlišné charakteristiky jednotlivých technik. Upozorňuje však na to, že některé techniky by mohly být zařazeny i do více skupin.

- Techniky asociačního psaní
- Techniky psaní jako hry
- Techniky strukturovaného psaní
- techniky literárního psaní

Rozdělení technik tvůrčího psaní podle M. Klimoviče:

- **Technika asociačního psaní**

Technika asociačního psaní je založena na vnějších a vnitřních podnětech. Mezi vnější podněty řadíme verbální a neverbální podněty, které většinou zabezpečuje lektor tvůrčího psaní. Z verbálních podnětů můžeme využít slovo, výrok, frázi nebo část literárního textu z neverbálních podnětů zase hudbu, fotografie nebo atmosféru daného místa. Vnitřní stimuly navazují na stimuly vnější, jsou jimi vyvolány. Za základní je považována asociace, vzpomínka, myšlenka, pocit anebo určitý postoj.

Mezi asociační techniky řadí M. Klimovič Clustering neboli shlukování. „Zhlukovanie je jako magický klíč. V skutečnosti je to hlavní klíč k objavení prirodzeného písania. Je to prvý krok k zachyteniu mentálnych obrazov vzniknutých počas denného snenia, obrazov vrytých do pamati, náhodných myšlienok.“ (Rico, podle Sebranek a kol., 1990, s. 24). Tato technika je popsána výše u Z. Fišera. Dalšími asociačními technikami jsou Gramiáda, Muchláž, technika Příběh z obrázku, Volné psaní, Automatické psaní a Abecedář.

- **Technika psaní jako hry**

Mezi další účinné techniky tvůrčího psaní patří spojení hry se psaním textů. Hra umožňuje žákovi uvolnit se. Toho dosáhneme právě při hře tím, že problém prezentujeme,

jako něco, co se stát může, ale v tento moment se neděje. Úkolem žáka je, se do této situace vžít a pomocí své fantazie daný problém vyřešit. Na žáka se neklade nátlak na správnost a přiměřenost psaného projevu.

Existuje velké množství těchto her, mezi kterými můžeme najít lexikony, textovou koláž, její obdobou je textová montáž, ta vzniká skládáním dvou odlišných textů a jejím cílem má být inspirace, která by se měla dostavit při jejich propojení. Poté se žáci snaží dále navázat na seskládaný text.

Další možností je aliterace, ve které žáci vyhledávají slova se stejnými samohláskami, ze kterých pak skládají věty, složitější variantou je tvorba textu, kde všechna slova začínají stejným písmenem. Tato technika se řadí k eufonickým figurám, které bývají využívány v poezii. Zajímavou hrou může být překlad z neznámých nebo dokonce neexistujících jazyků. Žáci hledají asociaci, která je vyvolána zvukovou podobou slova nebo celého textu. Při překladu by žáci měli taky vycházet ze struktury původního textu.

- **Technika strukturovaného psaní**

Technika strukturovaného psaní je z části řízenou technikou a z části spontánní. Část řízená může být ovlivněna tím, že žák dostane nějaké kritéria, které musí text splňovat. Jedná se např. o téma, vizuální aspekt, o strukturu textu nebo ovlivnění literárním či jiným vzorem.

Myšlenkou této techniky je respektování struktury předložených textů. Často se jedná o básně. Žák, který má před sebou básně jiného autora, zachová strukturu básně, kterou doplní vlastním textem. Díky tomu je zde větší prostor na vyjádření svých pocitů, představ, snů a to formou, která jim byla doposud neznámá. Pro žáka je tato skutečnou silnou motivací.

U této techniky můžeme využít akrostich, kaligram, haiku, anaforu, básně pěti smyslů, pantun atd.

- **Technika literárního psaní**

Technika literárního psaní je považována za nejnáročnější skupinu technik, a to z toho důvodu, že pisatel musí mít předem zvládnuté určité schopnosti. Pisatel musí mít rozvinuté kognitivní schopnosti, jako jsou analýza, syntéza a abstrakce, musí mít základy pro tvorbu textu a taky talent. Silnou inspirací pro napsání literárního textu může pisatel najít v uměleckém literárním díle.

Psaní můžou podpořit techniky redukující text, měnící perspektivu nebo techniky transformující žánr. 3D techniky, kdy se text buďto dopisuje, domýšlí nebo deformuje. Při deformaci textu dochází ke změně podmínek, okolností nebo třeba ke změně prostředí.

Další technikou, která patří do technik literárního psaní je technika Změna perspektivy. Jako příprava na techniku Změna perspektivy slouží jednoduché cvičení, kdy se žáci vžijí do role někoho nebo něco jiného a snaží se za něj vyjádřit. Žáci se můžou vžít například do role perníku a vyjadřovat pocity, které perník může zažívat například, když leží na vánočním stole.

4.3. Techniky tvůrčího psaní podle Davida Morleye

David Morley je autorem knihy *The Cambridge Introduction to Creative Writing*. Tato kniha je určená jak učitelům, tak studentům tvůrčího psaní. David Morley se zabývá tím, odkud tvůrčí psaní pochází, jaké jsou jeho formy a kamufláže, které přijal a proč se učíme umění beletrie, poezie a tvůrčí literatury. Jednotlivé kapitoly prokládá technikami tvůrčího psaní. Tyto techniky jsou určeny spíše žákům a studentům vyšších ročníků. Lze je, ale upravit a využít i s žáky nižších ročníků.

David Morley techniky tvůrčího psaní ve své knize nerozděluje do skupin podle určitých kritérií jako ostatní autoři. Techniky má detailně popsané po jednotlivých krocích.

- **Technika shromažďování slov**

Nejděte si v polici knihu, beletrii nebo poezii. Vezměte si jednu náhodnou knihu. Zavřete oči, otevřete knihu a položte prst na stránku. Váš prst ukáže na určité slovo. Napište slovo, stejně jako tři slova, která předcházejí a tři slova, která následují v textu. Nyní máte frázi se sedmi slovy. Napište tuto frázi na papír a pokračujte v psaní pět minut.

K této hře existují pouze dvě pravidla: nesmíte přestat psát a nesmíte myslet. Pokuste se psát co nejrychleji. Nevyrábíte umělecké dílo. Po uplynutí několika minut byste měli mít napsaných několik stránek.

Nyní si přečtěte, co jste napsali. Následně si to přečtěte od konce. Podtrhněte jednu frázi, o které si myslíte, že má jakoukoli z následujících vlastností: má energii; překvapí tě; nikdy nebyla napsána ve vašem jazyce. Fráze musí dávat smysl. Může to být celá věta, nebo by to mohl být konec jedné věty a začátek další.

Nyní napíšete krátký příběh nebo báseň, ve které se tato fráze objevuje, aniž by se zdálo, že do textu vůbec nepatří. Například můžete v básni nebo příběhu tuto frázi umístit do úst vypravěče.

Cíl: Když usilujeme o to, abychom byli originální, máme často svázaný jazyk, protože jsme se dlouho učil, že originalita už není možná. Toto cvičení "volného psaní" je účinné pro zahřátí před psaním, ale je také efektivní při vytváření neobvyklých frází, které mají překvapivé množství osobní jazykové energie. Snažte se zachytit myšlenky a věty, na které byste obvykle nepřišli. Měli byste se snažit dělat tato cvičení každý den, a to nejen proto, abyste byli ve psaní hbitější, ale také abyste vytvářeli spoustu originálních a neobvyklých frází, které můžete následně využít při psaní.

- **Technika Vytvoření nového kontinentu**

Představte si dveře. Mohly by to být dveře ve vašem domě nebo v pokoji, nebo dveře v knihovně nebo na poušti. Zavřete oči a uvidíte tyto dveře. Napište několik řádků prózy nebo poezie, které je popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch a kliku (použijte přirovnání nebo metaforu)? Ve své mysli otevřete dveře. Jaký máš pocit, když otvíráš oči? Prošli jste. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete a jak vypadají? Jakou cítíš vůni? Nyní popište, co je pod vašimi nohama. Začnete v dálce slyšet dva zvuky. Jak to zní? Vidiš pár slov; mohou být napsány na cedulce nebo na kusu papíru. Co říkají? Jaké je počasí? Představte si, že je to součást kontinentu. Nikdo o tom neví, kromě tebe – pro tuto chvíli. Začnete zkoumat prostor kolem vás. Napište deset vět nebo deset řádků popisujících tento průzkum. Pak se s někým setkáte. Může to být někdo, koho dobře znáš, nebo můžeš potkat někoho nového. Říká ti něco. Co říká? Odpověz. Co říkáš ty?

Pro dokončení tohoto psaní použijte dalších deset vět. Poté text odložte na tři týdny a pak jej upravte do povídky nebo básně.

Cíl: Vytváříme novou báseň nebo příběh, který vznikl z kombinace snu a vyvolané představivosti metodou zvanou jako sebe-hypnóza. Je dobré, abyste tuto techniku na sobě zkoušeli pravidelně, psát se zavřenýma očima, zatímco vizualizujete obrazy ve vaší mysli. Ujistěte se, že změníte část kontinentu pokaždé, když to zkusíte. V trilogii Philipa Pullmana, jeho temných materiálech, protagonisté procházejí skrze osnovy nebo dveře v čase a prostoru.

Vy děláte totéž. Co je za dveřmi, je zcela na vás. Jak daleko chcete jít, je také na vás, ale zkuste jít trochu dále pokaždé a trávit více času za těmito dveřmi. Naučte se vcházet, odcházet, obrysy, města a občany vašeho kontinentu, tak abyste se mohli ke psaní vracet a dále toto dílo propracovávat.

- **Technika Bez překladu**

Najděte v knihovně knihy nebo poezii v cizím jazyce, který neznáte. Vyjměte alespoň tři knihy a vyberte si básně nebo výňatky z příběhů. Přečtěte si je nahlas. "Převeďte" jeden z nich do svého jazyka bez jakéhokoli ohledu na doslovný význam původního jazyka vůbec.

Cíl: Je to něco jiného než překlad, záměrná pomůcka z materiálu jiného spisovatele. Tato technika nám pomůže vytvořit nové dílo, které by se jinak neobjevilo, ale které by mohlo nabídnout některé zajímavé možnosti při jeho přepracování. Jedná se o vpád na jazyk. Bude existovat větší vzdálenost mezi původním textem a vaším vlastním, než kdybyste napodobovali řeč autora ve svém vlastním jazyce.

- **Technika Reakce na umění**

Jako skupina navštivte muzeum nebo uměleckou galerii, kde strávíte nejméně půl dne psaním o několika obrazech či fotografiích. Tento text využijte do příběhů či básní. NEBO zůstaňte ve třídě a rozdejte pohlednice zachycující umění.

Cíl: Reagovat na umění tímto způsobem se nazývá ekfráze a je povzbuzující tradicí tvůrčího psaní. Napíšete něco ve vzpomínce na výtvarné umění nebo použijete výtvarné umění.

- **Technika Poslech a hlasité čtení**

Jako třída si udělejte seznam příběhů a básní, kterých si ceníte a vytvořte antologii těchto kusů. Požádejte každého žáka, aby nahlas přečetl svou volbu zbytku třídy s předběžným prohlášením, proč si to zvolili. Po každém čtení by měli ostatní žáci informovat čtenáře o tom, jaký měli pocit z přečteného textu a co se jim líbilo. Navíc každý žák by si měl každý týden zapamatovat krátkou báseň nebo část povídky. Pokud nechtějí, měli by se pokusit zapamatovat si nějaké vlastní dílo nebo dílo spolužáka. Každých několik týdnů se žáci mohou neformálně setkávat, například v kavárně, za účelem předvádění naučené práce. Další dobrá hra je parodovat zvuk spisovatelova hlasu. Tato hra, zapůjčená z hudební kompozice,

zahrnuje zapamatování nějakého díla vlastního nebo někoho jiného a hovořit nahlas ve stylu toho jiného spisovatele. Publikum musí odhadnout totožnost druhého spisovatele ze zvukové parodie jejich řeči. Je to ekvivalent hry Bacha ve stylu Duka Ellingtona.

Cíl: čtení nahlas není jen dobrým testem stylu; ale je také dobrým způsobem, jak nahlas myslet na psaní a spisovatele. Memorování poskytuje novému spisovateli repertoár hlasů, na kterých může nevědomky pracovat, hledat modely a hudební fráze. Memorování vlastní práce je dobré pro trénink na později, měli byste se zúčastnit literárních představení nebo podporovat vlastní práci na veřejném čtení. Je to také působivý party trik. Předvádění melodie vaší vlastní práce skrze melodie jiného spisovatele vám umožní vyzkoušet jeho originalitu na určité úrovni. Odsoudí kolegové vaši práci nebo může být sama sebou? Všechny tyto hry jsou vysoce účinnými způsoby, jak vytvořit malé společenství nových spisovatelů se společnými zájmy, kteří se setkávají mimo čas jejich formálního workshopu.

- **Technika Zapište, co víte**

Rozhlédněte se kolem sebe. Udělejte seznam věcí kolem vás, které se týkají vaší minulosti a možné budoucnosti, o vaší osobě – jak jste právě teď. Nyní se podívejte do zrcadla a zkuste hledat ve vlastních očích ne méně než deset minut. Pokud odstoupíte, buďte si jisti, že se vrátíte zpět k zrcadlu, když se budete znovu cítit v pohodě. Udržujte co nejvíce přímého zaměření. Po chvíli si začnete všimnout některých nových věcí ve tváři a vašem vzhledu. Způsob, jakým se oblékáte, způsob, jakým si upravujete vlasy: říká to něco o vás a rozhodnutí, která jste učinili, o tom, jakým způsobem se chováte. Udělejte si další poznámky o tom, co jste objevili. Poté, co jste to udělali, zase se podívejte do zrcadla, ale snažte se vidět sebe sama jako další osobu, možná v jiném věku. Připravte báseň, příběh nebo krátkou biografii, prózu, která se týká někoho, kdo je zjevně jako vy, ale který má jinou minulost a budoucnost. Umístěte své psaní do dnešní doby pomocí první osoby a použijte co nejvíce pozorovaných detailů o sobě. Nic nepřikrášľujte. V tomto okamžiku zkuste umístit práci do třetí osoby ("on" nebo "ona"), čímž adekvátně změníte slovesa a přivlastňovací zájmena. Jakmile dokončíte práci, odložte ji na dobu tří týdnů a pak se k ní vraťte a dokončete projekt.

Cíl: V kapitole Sedm, píšeme o tom, co děláte: co víte například o práci. Těžiště tady je vaše já a já. Stejně jako detektivní předměty nacházející se na osobě nebo na místě činu, věci kolem vás říkají hodně o vaší osobě. Vaše myšlenky často říkají nejen to, co víte, ale také

to, co zřejmě víte. Jak chcete, aby vás viděli ostatní, není vždy to, jak vypadáte sami pro sebe. Tento projekt vám pomůže seznámit se s několika aspekty sebe sama, jedním z nich je, jak vás ostatní vidí. Aplikujte toto přísné vnímání na to, jak vidíte nejen sebe, ale i několik rozměrů lidí, se kterými se setkáváte. Naučíte se číst lidi a jejich mnoho vrstev.

- **Technika Vytvoření vydavatelství**

Staňte se editorem pro vaši komunitu spisovatelů nebo třídy. Požádejte o příspěvky od kohokoliv v jakémkoli žánru; nabídněte pozměňovací návrhy a konstruktivní kritiku; a pak pomocí nejjednoduššího možného prostředku, například webové stránky nebo kopírky, vytvořte svou práci jako knihu nebo časopis. Vyberte titul, který znamená něco pro vás a skupinu. Nezapomínejte na to, abyste použili nějakou svou vlastní práci a napište úvodník popisující cíle knihy nebo časopisu. Ujistěte se, že propagujete nový podnik co nejvíce a můžete pozvat známé spisovatele, aby psali příspěvky.

Cíle: Budete překvapeni, jak se tento podnik buduje a jak se do něj přispívají příspěvky. V tomto procesu se dozvíte, kolik špatného psaní je produkováno nejen neznámými, ale také známými spisovateli. Výběr a následné tvarování těchto různých materiálů vás také hodně naučí o úpravě a tvarování své vlastní práce na dlouhé cestě vašeho prvního románu nebo sbírky básní. Získání finančních prostředků na udržení tohoto podniku a udržování seznamu předplatitelů nebo inzerentů vám nabídne rychlé učňovské vzdělání v obchodním kontextu psaní a publikování. To by také mělo za následek, že vaše vlastní jméno bude lépe známo v literární oblasti. Váš podnik se však musí zaměřit na vysokou kvalitu, pokud požadovaným výsledkem je dobrá pověst.

- **Technika Pravidla psaní**

Jaká jsou pravidla, kterými píšete? Vytvořte seznam nejméně svých patnácti a buďte sami naprosto upřímní, i když tato pravidla zahrnují odkládání pravidel a spoléhání se na to, co někdo nazývá inspirací. Nyní proveďte každé z těchto pravidel a napište krátké prohlášení o délce nejvýše dvaceti slov, které obhájí každé pravidlo. Použijte příklady z vlastního čtení a vlastní praxe. V této fázi se zaměřte spíše na jasnost než na přání nebo mystifikaci. Napište příběh nebo báseň, jejichž literární vlastnosti splňují přinejmenším pravidla těchto pravidel. Dejte tento seznam pravidel stranou na příštích šest měsíců a nečtěte to, ale svůj kreativní kus nechte stranou jen dva týdny a vraťte se k němu poté, co jste si přečetli zbytek knihy. Přepsat

kus bez použití původních pravidel angažmá. Za šest měsíců bych chtěl, abyste zopakovali toto celé cvičení znovu, znovu, aniž byste se obraceli na původní soubor pravidel.

Cíl: Přepis je stejně důležitý jako psaní, ale naše referenční rámce se mění s časem a praxí. Jako originální spisovatelé jsme stejně ohroženi tím, co víme, nebo si myslíme, že víme a co nevíme. Musíme dělat hodně učení, ale především musíme dělat spoustu vědomí, neboť naše předsudky o psaní jsou obvykle založeny na přijatém názoru, na našich zkušenostech s vyučováním nebo na to, co Nadezhda Mandelstam nazval "hypnózou" vyvolanou pasivním čtením. Když píšeme a aktivněji čteme, nejenže se naše písmo mění a stává se novější (a snadněji se mění), ale naše referenční rámce se stávají složitějšími a dynamičtějšími. Rosteme méně omezováni vlastní zkušeností nebo mravy ostatních. Luskli jsme prsty a probudili jsme se.

- **Technika Práce v terénu**

Projděte si s notebookem a shromážděte následující data: dvě skutečné rozhovory; tři druhy ptáků; dvě značky pro jídlo; slova ze šesti znamení; jméno jedné planety nebo hvězdy; jméno rtěnky; jednou denně; název knihy; název malby; jméno mrtvého politika; dva druhy cibule a jeden druh brambor; jména tří položek v obchodě s hardwarem; zbraň; a řeč dítěte. Nyní náhodně otevřete noviny a napište jednu krátkou frázi. Tato fráze je název vašeho nového písemného díla. Napište krátký příběh nejvýše 500 slov nebo báseň s více než 40 řádky, která obsahuje všechna data, která jste shromáždili. Přezkoumejte toto písemné znění, dokud se tato data nezdá zcela nevyhnutelná a ani náhodná ani nucená.

Cíl: Vynucení se propojení mezi nesourodými věcmi a váš mozek odpoví na tento tlak tím, že vytvoříte synaptické spojení, abyste je pochopili. Tento tlak, pokud je používán neustále, zlepšuje vaše zařízení pomocí nápadů, jazyka a snímků. Síla se stává zvykem; schopnost se stává zařízením a plynulostí.

- **Technika Hudba, pohyb a blokování mozku**

Tato technika má tři části. (1) Přečtěte si hudbu během psaní a změňte hudební styl úplně každou půl hodinu, ale pište stále stejný kousek. (2) Projděte se na procházku, hned, vezměte s sebou svůj notebook a okamžitě po jedné hodině se vraťte k psaní. (3) Vezměte pero a začněte psát cokoli. Nyní začněte počítat nahlas od sta do nuly, ale stále pište po celou dobu.

Cíle: Psaní je stejně fyzické jako psychologické. (1) Hudba mění způsob, jakým tvůj mozek vytváří jazyk; ovlivňuje rytmus, samozřejmě, ale také působí jako podnět k paměti a sdružování. Použijte hudbu jako neformální výzvu pro vědomí, ale použijte méně, když se budete muset soustředit. (2) Cvičení napomáhá kreativitě mnoha způsoby, a to nejen proto, že podporuje tvůrčí dialog mezi nevědomým a vědomým stavem mysli. Jednou z léků pro spisovatelův blok je cvičení. (3) Toto cvičení může způsobit překvapivé psaní. Jeho účelem je, aby se různé části vaší mysli brousily, metaforicky, proti sobě navzájem a aby zablokovaly vaši vědomou sebekontrolu.

5. Tvůrčí psaní v současné literární výchově

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání, zkráceně RVP ZV, máme učivo rozděleno do devíti vzdělávacích oblastí. Tyto vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním či více vzdělávacími obory. Tvůrčí psaní je zastoupeno v oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Tato oblast je pak dále dělena do tří oborů, kterými jsou český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk. RVP ZV obor český jazyk a literatura rozděluje do tří složek na Komunikační a slohovou výchovu, Jazykovou výchovu a Literární výchovu. Ve výuce se však tyto složky vzájemně prolínají. Tvůrčí psaní je obsaženo v samostatné složce literární výchova.

„V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“ (RVP ZV, str. 16) V literární výchově jsou očekávané výstupy a učivo pro obě období 1. stupně, uvedeny v RVP ZV a definovány takto:

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 1. období žák

- ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku*
- ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného*
- ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění*
- ČJL-3-3-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností*

LITERÁRNÍ VÝCHOVA

Očekávané výstupy – 2. Období žák

ČJL-5-3-01 vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je

ČJL-5-3-02 volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma

ČJL-5-3-03 rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů

ČJL-5-3-04 při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

Další důležitou částí v RVP ZV jsou klíčové kompetence, které jsou cílem a smyslem vzdělávání. Všichni žáci musí dosáhnout dané úrovně klíčových kompetencí za určité období. Tyto kompetence si žák osvojuje po celý život. Osvojování začíná už od předškolního vzdělávání a pokračuje základním a středním vzděláváním. Jedná se tedy o dlouhodobý a složitý proces. Na konci základního vzdělávání nelze považovat úroveň klíčových kompetencí za ukončenou. Tyto kompetence mohou být u žáka rozvíjeny při dalším studiu a následně v pracovním procesu. „Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“ (RVP, str. 10)

Mezi tyto klíčové kompetence patří: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské. Při výuce metod tvůrčího psaní jsou naplňovány všechny kompetence. U některých kompetencí je souvislost s tvůrčím psáním více zjevná, u některých méně. Cílem komunikační kompetence je napsání srozumitelného a smysluplného textu. Díky psaní se žák učí zacházet s jazykem jako s nástrojem myšlení a pomocí něj, se snaží přiblížit čtenáři své názory, myšlenky a pocity. Důležitá je pro žáka zpětná vazba, která hodnotí funkčnost jím vytvořených textů. Tvůrčí psaní je zároveň i metodou tvořivého učení, takže je zde naplňována i další kompetence. Pracovní postupy, které se využívají v tvůrčím psaní, naplňují kompetence k řešení problémů a kompetence sociální a personální. Tyto kompetence se rozvíjí při společném řešení problémových situací, které ve psaní můžou nastat.

Tvorba textu spadá mezi základní dovednosti, které žák získává v průběhu základního vzdělávání. Výuka je však především zaměřena na nacvičování postupů slohových útvarů, se kterými se člověk běžně setkává. Mezi tyto slohové útvary patří např. zpráva, dopis, žádost apod. Mezi rozšířené dovednosti řadíme tvorbu estetického vyjadřování. Základům a rozvoji dovedností psát slohové útvary se učitelé věnují na základních a středních školách. Dále se více individuální styl nerozvíjí. Podle Z. Fišera je u vysokoškolských studentů nedostatečná úroveň dovednosti tvořit uspokojivé texty, proto je důležité věnovat pozornost rozvoji schopnosti psaní a tvořivých dovedností mnohem více na nižších stupních.

Učitel využívající technik tvůrčího psaní ve výuce literatury napomáhá žákům získat znalosti, rozvíjet dovednosti a vyjadřovací schopnosti. Cílem učitelovi práce je žákova cesta nápodoby jako nějaké východisko autorské tvorby a také věcné i estetické porozumění textu. Napodobování textů jiných autorů umožňuje žákovi poznávat typické rysy literárního díla, jazykové prostředky příznačné a žádoucí pro určité žánry, slohové zvláštnosti autorů, význam těchto prvků a způsob použití v literárním textu.

V hodinách literární výchovy je práce žáka ovlivněna jeho zkušeností se čtením či poslechem literárního díla, s rozvojem komunikačních kompetencí a s reprodukcí a produkcí textu. Pro učitele je zkušenost zvláště v produkční části nezastupitelnou složkou. Učitel při výběru tvůrčích aktivit často experimentuje s kognitivní a emocionální náročností. Působí jako koordinátor při tvorbě tvůrčích textů, řídí produkční fázi a průběh psaní, a to na základě svých zkušeností. Přesto však podstatou tvůrčího myšlení je právě zkoušení a hledání nových cest.

V tvůrčím psaní učitel přímo vítá nové pohledy, způsoby a vyjádření žáků. Zkušenosti s tvůrčím psaním domácích i zahraničních kolegů potvrzují, že žáci rádi píšou nápodoby textů a s přibývajícím věkem jsou schopni zcela přirozeně používat literární postupy a texty upravovat s ohledem na příjemce. Tyto dovednosti však musí učitel rozvíjet přiměřeně a postupně. Pomocí práce s literárním textem a vlastní tvorbou podobných textů mohou žáci lépe porozumět literárním textům. Podle M. Klimoviče: „*V procese tvorenia textu prechádzame podobnými vnútornými pochodmi jako skúsení autori, čo nám umožňuje citlivejšie vnímať význam slov, slovných spojení, metafor, obrazného symbolického jazyka. Primerané použitie techník podporujúcich verbálnu tvorivosť žiakov ku kultivovaniu jazykového vyjadrovania*“ (Klimovič, 2009, str. 79) Žák se v literární výchově neučí pouze

psát texty, ale taky o nich přemýšlet a rozlišovat jejich úroveň. M. Klimovič tuto myšlenku upřesňuje: „Spojenie medzi tvorivým čítaním a tvorivým písaním sa uskutočňuje vtedy, ak čitateľ číta ako pisateľ“ (Klimovič, 2009, str. 85).

Časté zapojování tvůrčího psaní do hodin u žáka pomáhá vytvářet návyky účinné textové komunikace, rozvíjí pracovní strategie a schopnost vhodně formulovat argumenty. Používání těchto strategií a postupů tvůrčího psaní učí žáka přirozeně vyjadřovat své pocity, emoce a postoje. Pomocí autorských textů může žák zase vyjádřit své vlastní názory a postoje.

V literární výchově se žák učí psaní využívat v nejrůznějších podobách. M. Klimovič říká, že učitel se při výuce technik tvůrčího psaní stává prostředníkem v dialogu mezi autorem, žáky a čtenáři díla. Při nácviu psaní textu za pomoci technik je součástí i seznámení s tím, jak text formulovat se zřetelem na současnou komunikační situaci.

V literární výchově lze techniky tvůrčího psaní uplatnit jako techniky řízeného psaní, jejichž pomocí imitují studenti literární postupy spisovatele proto, aby se (za pomoci řízené reflexe) naučili lépe rozumět uměleckým dílům a své autorské zkušenosti uměli uplatnit při četbě a interpretaci uměleckých textů. Tvorba studentských (žákovských) kvaziuměleckých textů tedy není cílem vyučovací hodiny, ve které pedagog použije techniky tvůrčího psaní, nýbrž prostředkem poznávání, metodou učení, pracovním nástrojem. (Fišer, str. 17)

Podle výzkumu V. Eliašové je dokázáno, že použití tvůrčího psaní na aktivní učení ve výuce je vysoce efektivní. Aktivní čas učení podle výzkumu měl hodnotu až 50 % z celkové časové dotace.

Z. Fišer a kolektiv se domnívají, že je vhodné do hodin literární výchovy zapojit malé projekty, protože žáci si mohou individuálně rozvrhnout čas na řešení jednotlivých úkolů, pracují vlastním tempem, texty vytváří přiměřené dle svých dovedností. Prezentovat a upravovat svůj výsledný text může také podle svých představ, případně podle podnětů učitele. Pedagogovi malé projekty přináší také výhody, může kombinovat více postupů a strategií, což je výhodou i pro žáka, který má větší šanci najít to, co mu bude nejlépe vyhovovat.

Hodnocení je další složkou důležitou v literární výchově. I. Bottcherová a M. Becker-Mrotzek nabízí model hodnocení, který zohledňuje didaktické zaměření vyučování na proces

psaní. V první řadě musí učitel nechat žáka o svém textu hovořit, prvotext učitel nehodnotí, pouze žákovi radí v úpravě. Učitel hodnotí až finální verzi. Ve známce se musí projevit hodnocení jak gramatické správnosti textu, tak textotvorný proces. Hodnocení je potřeba brát jako dialog mezi učitelem a žákem. Vhodné je, aby si i žák udělal vlastní hodnocení textu. Pro sebehodnocení si žáci můžou kritéria vytvořit společně a následně je upravovat podle aktuálního zadání. Díky sestavení kritérií, si žáci při psaní dávají více pozor.

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Charakteristika výzkumného problému

Výzkum mé diplomové práce je zaměřen na návrh hodin s využitím technik tvůrčího psaní a následné ověření v praxi. Pro výzkum mé diplomové práce jsem zvolila výzkum kvalitativní. Pracovala jsem celkem s dvaceti čtyřmi žáky. Jako vhodnou metodu pro zachycení podstatných informací z vývoje hodiny jsem použila pozorování. Jednotlivé hodiny jsem odučila a během této doby jsem se soustředila na to, jestli žáci rozumí nebo nerozumí jednotlivým krokům techniky a na to, jak tyto kroky plní.

Výzkum jsem realizovala u žáků čtvrtého ročníku základní školy. Pro výběr vyššího ročníku jsem se rozhodla z důvodu lepšího porozumění jednotlivým krokům tvůrčí techniky, z důvodu vyšší rychlosti psaní a samostatnosti při tvorbě textu.

7. Cíle diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je předložit návrh pěti vyučovacích hodin, kde jsou hlavní náplní hodiny techniky tvůrčího psaní, následně tyto techniky ověřit v praxi a zhodnotit, zda je možné tyto techniky úspěšně zařadit do vyučovací jednotky na primární škole.

7.1. Dílčí cíle

- Na základě praktického využití technik tvůrčího psaní analyzovat, jaká část žáků byla schopna bez problému pracovat s danou technikou a splnit zadání.
- Pakliže existují žáci, kteří nebyli schopni splnit zadání, popsat, proč tomu tak mohlo být.
- Vytvořit obecně platný závěr, zda jsou či nejsou tyto techniky vhodné zařadit do výuky na prvním stupni ZŠ.

8. Výzkumná otázka

1. Je možné tyto techniky použít u žáků na prvním stupni?
2. Kolik žáků pochopilo správným způsobem dané techniky?

3. Proč někteří žáci zadání nepochopili?

9. Výzkumný soubor

Výzkum byl proveden na plnoorganizované základní škole.

Při výběru výzkumného souboru jsem se rozhodovala mezi vyššími ročníky prvního stupně, a to hned ze tří důvodů. Prvním důvodem bylo lepší porozumění žáků jednotlivým technikám tvůrčího psaní. Druhým důvodem byla rychlost psaní a tím pádem i jednodušší organizace hodiny. A posledním důvodem bylo to, že jsem v této třídě prováděla souvislou praxi, takže jsem žáky lépe znala a tím pádem jsem měla i možnost odhadnout jakým způsobem žákům danou techniku vysvětlit, tak aby jí, co nejlépe porozuměli. Proto jsem vybrala pro svůj výzkum žáky 4. ročníku.

Pracovala jsem se skupinou nejvýše 24 žáků, kde byli zastoupeni chlapci i dívky, a to v průměrném věku deseti let.

10. Metody výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo ve školním prostředí, konkrétně ve čtvrtém ročníku ZŠ. Pro můj výzkum jsem si zvolila metodu pozorování. Přesněji metodu otevřeného zúčastněného pozorování, která je jednou z metod kvalitativního výzkumu. Tuto metodu lze definovat jako „*dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces.*“ (Švaříček, Šedová a kol., 2007, s.143).

Otevřené zúčastněné pozorování probíhalo ve čtvrté třídě. Toto pozorování proběhlo pomocí pěti vstupů a šesti vyučovacích hodin, které jsem odučila. Každý vstup trval 45 minut, kromě jednoho, který trval 90 minut. Při pozorování jsem pozornost věnovala správnému pochopení jednotlivých kroků techniky tvůrčího psaní, problémům, které nastaly při vysvětlování techniky a praktickému využití jednotlivých technik pomocí napsaných textů žáků.

Následně jsem texty přečetla a vytvořila analýzu technik tvůrčího psaní. Při této analýze jsem hodnotila pouze obsahovou stránku textu. Gramatická stránka není v případě technik tvůrčího psaní podstatnou složkou písemného projevu.

11. Výzkumná jednotka č. 1 Technika tvůrčího psaní – Shromažďování slov

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace.

Téma hodiny: Probuzení fantazie.

Technika: Shromažďování slov.

Cíl hodiny: Vysvětlit všem žákům danou techniku tvůrčího psaní a prakticky ji použít.

Cíle žáků:

- Kognitivní: Žáci musí pochopit danou techniku, zapojit svou fantazii a pomocí ní splnit všechny kroky dané techniky.
- Afektivní: Žáci by si měli uvědomit přínos dané hodiny.

Formy výuky: hromadná a individualizovaná výuka.

Metody práce: slovní (monolog a rozhovor), praktické.

Pomůcky: kniha, pracovní list.

Ročník a počet žáků: 4. ročník, 24 žáků.

Časová dotace: 45 minut.

Důležité pojmy: tvůrčí psaní, fráze, technika tvůrčího psaní – shromažďování slov.

Úvodní část (10 min):

- Přivítání s žáky, seznámení s průběhem a cílem hodiny.
- **Motivace:** Na vysoké škole píšu práci. Mým tématem je tvůrčí psaní. Víte, co to je tvůrčí psaní? Víte, kdo se může učit tvořivě psát? Máte nějakého oblíbeného spisovatele nebo knihu? Znáte knihu Harry Potter? Víte, kdo tuto knihu napsal? Myslíte si, že musela mít autorka dobrou fantazii, aby něco takového vytvořila? Myslíte, že se dá fantazie rozvíjet?
- Napadá vás něco, co by vám mohlo pomoci probudit vaši fantazii?

Hlavní část (30 min):

- Učitel žákům den předem zadá úkol, aby si všichni přinesli jednu náhodnou knihu. Podmínkou je pouze to, aby kniha odpovídala věku žáka.
- Učitel neseznamuje žáky s technikou předem, ale kroky žákům jednotlivě vysvětluje a ti je postupně plní, až dokud se nedostanou k fázi samostatného psaní. Zde už žáci pracují jednotlivě.
- Vysvětlení pojmu fráze: úsloví, rčení či slovní obrat v češtině znamená ustálenou a často opakovanou větu nebo slovní obrat.

Otevřete knihu, zavřete oči a položte prst na stránku. Váš prst ukáže na náhodné slovo. Toto slovo napište na papír, stejně jako tři slova, která mu předcházejí a tři slova, která po něm následují. Nyní máte frázi se sedmi slovy, na kterou navážete svůj text. K této technice existují dvě pravidla: měli byste psát rychle, bez zastavování a dlouhého přemýšlení. Zavřete oči, probud'te svou fantazii a začněte psát. Na psaní máte deset minut.

Nyní si přečtete, co jste napsali. Cílem je najít v textu nově vytvořenou frázi, o které si myslíte, že má jakoukoliv z následujících vlastností: má energii, je překvapivá, nikdy jste se s ní nesetkali. Fráze musí dávat smysl. Může to být celá věta, nebo by to mohl být konec jedné věty a začátek další.

Tuto frázi použijte do svého krátkého příběhu o pěti větech.

Závěrečná část (5 min)

- Dobrovolníci nám přečtou svou práci.
- Učitel zhodnotí hodinu a vysbírá texty.

Analýza techniky tvůrčího psaní – Shromažďování slov

Technika Shromažďování slov je technikou od autora Davida Morleye. Tuto techniku jsem vybrala na úvod, protože mi přišlo pro žáky jednodušší, když začnou psát frázi, která bude zároveň začátkem jejich první věty, a nebudou psát na prázdný papír.

Žáci dostali předem za úkol, přinést si do školy náhodně vybranou knížku ze své knihovny. Jedinou podmínkou pro výběr knihy bylo to, aby odpovídala věku žáka.

Na začátku hodiny jsem si s dětmi povídala o tom, co je to tvůrčí psaní a zeptala jsem se jich, kdo si myslí, že se může učit tvořivě psát. Poté jsme společně mluvili o knize Harry

Potter a o tom, jak autorka musela mít bohatou fantazii, aby vymyslela takový příběh. (Dětem jsem týden předem představila film *Magická slova: Příběh J. K. Rowlingové*, který je autobiografií spisovatelky a kde je ukázáno, jak dlouho tvořila a propracovávala kouzelnický svět). Také jsem se žáků zeptala, jestli si myslí, že se dá fantazie rozvíjet nebo jestli se s ní člověk musí narodit. Dále jsem se žáků zeptala, jestli je napadá něco, co by jim mohlo pomoci rozvíjet jejich fantazii. Poprosila jsem žáky, aby si nachystali svou knihu na lavici. A řekla jsem jim, že nám dnes bude sloužit k tomu, aby nám pomohla probudit naši fantazii.

Následně knihu otevřeli na náhodné straně, zavřeli oči a zabořili prst do textu. Prst ukázal na náhodně vybrané slovo. Úkolem bylo napsat toto slovo na papír, stejně jako tři slova, která tomuto slovu předcházela a tři slova, která následovala. V tomto kroku si někteří žáci nevěděli rady s tím, jestli za slovo mají považovat spojky a předložky a dalším problémem bylo, jak tuto větu napsat. Problémem nastal, když fráze přesahovala z jedné věty do druhé. Žáci nevěděli, jestli mají psát malé písmenko, velké písmenko nebo tečku. Proto jsem žákům řekla, aby větu napsali přesně tak, jak je v knížce. Potom knížku odložili.

Dalším krokem bylo na tuto frázi navázat. Žáci si ji přečetli a na chvíli zavřeli oči. Jejich úkolem bylo začít psát, až je napadne něco zajímavého, co v nich tato fráze vyvolala. Na psaní jsem jim vyhradila deset minut.

Po deseti minutách jsem si zkontrolovala, kolik řádků mají žáci napsaných. Většina jich měla napsaných 5 a více, proto jsem vysvětlila další krok.

Zde měli žáci za úkol z napsaného textu vybrat jednu frázi, která by byla něčím zajímavá, originální. Musí dávat smysl a může přesahovat do dvou vět. Text si přečetli, vybrali frázi a podtrhli ji barevně.

Posledním krokem této techniky bylo použít frázi v krátkém příběhu o pěti větách.

Tuto techniku si vyzkoušelo celkem 24 žáků. 22 žáků zvládlo splnit všechny kroky této techniky. 2 žáci měli problém navázat na frázi, kterou našli v textu. Proto jsem jim dala možnost, vybrat si novou frázi. Pak už problém nebyl.

Tato technika je z knihy *The Cambridge Introduction to Creative Writing*, která je určena žákům a studentům vyšších ročníků, proto jsem vybírala z technik, které mi přišli vhodné i pro první stupeň. Techniky jsem vždy částečně upravila. V této technice jsem pozměnila rozsah a čas psaní a také konečný výstup, kdy jsme po žácích chtěla zasadit vybranou frázi pouze do krátkého příběhu.

Tato technika je pro žáky prvního stupně složitější, a to proto, že fráze nemusí být vždy formulovaná tak, aby na ni zvládli žáci navázat. Druhým problémem je, že žáci nejsou schopni napsat větší množství slov, ve kterém by pak mohli najít frázi, která je něčím originální. I přesto docházím k závěru, že tato technika je vhodná pro první stupeň, žáci ji chápou správně a po častějším zařazování této techniky můžou i žáci prvního stupně dojít k zajímavým závěrům. Pro začátek bych tuto techniku pozměnila v tom, že bych žákům dala možnost najít tři náhodné fráze, ze kterých by si vybrali jednu, na kterou by navázali.

Analýza práce žáků

Každý žák vycházel z vybrané knihy, ze které si vypsál náhodně vybranou frázi, která byla zároveň začátkem jeho textu.

Ukázka číslo 1. Žák vycházel z knihy Bílý tesák. Tento žák měl problém zareagovat na danou frázi, proto jsme se domluvili, aby si našel novou. Pak už na ni reagoval bez problémů a vytvořil text o šesti řádcích. Úkolem bylo z vytvořeného textu vybrat neobvyklou frázi. Vybral si frázi, na začátku věty: *Je v tom nejčernějším lese na světě.* Na tuto frázi měl žák navázat dalším krátkým textem s novým příběhem, což žák splnil. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 1, obrázek č. 1)

Ukázka číslo 2. Žák vycházel z knihy Dobrodružství na ostrově. V tomto případě nebyl s navázáním příběhu žádný problém. Žák reagoval na frázi 8 řádky. Fráze byla vybrána ze dvou vět: *chtěl vědět, co to bylo. Vypadalo to zvláštně.* Na tuto frázi navázal žák novým příběhem o šesti řádcích. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 1, obrázek č. 2)

Ukázka číslo 3. Žákyně neměla problém s pochopením techniky. Na náhodně vybranou frázi navázala šesti řádky. Na její vybranou frázi pak navázala třemi řádky. Příběh napsala v kratším rozsahu, z důvodu chybějícího času, ale i podle toho, lze usoudit, že všechny kroky dané techniky pochopila a splnila. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 1, obrázek č. 3)

12. Výzkumná jednotka č. 2 Technika tvůrčího psaní – Vytvoření vlastního světa

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace.

Téma hodiny: Nový svět.

Technika: Vytvoření vlastního světa.

Cíl hodiny: Vysvětlit všem žákům danou techniku tvůrčího psaní a prakticky ji použít.

Cíle žáků:

- Kognitivní: Žáci musí pochopit danou techniku, zapojit svou fantazii a pomocí ní splnit všechny kroky dané techniky.
- Afektivní: Žáci by si měli uvědomit přínos dané hodiny.

Formy výuky: Hromadná a individualizovaná výuka.

Metody práce: slovní (monolog a rozhovor), praktické.

Pomůcky: pracovní list, ukázka, hudba.

Ročník a počet žáků: 4. ročník, 24 žáků.

Časová dotace: 90 minut.

Důležité pojmy: Fantazy román, technika tvůrčího psaní – vytvoření nového světa.

Úvodní část (15 minut).

- Přivítání s žáky, seznámení s průběhem a cílem hodiny (Vytvoření vlastního světa).
- **Motivace:** Znáte knihu Pán prstenů? Znáte autora této knihy? *Ukázka.*
Autor v tomto díle vytvořil velké množství světů (svět lidí, hobitů, elfů, skřetů, trpaslíků) a také těmto světům vytvořil vlastní jazyk a písmo.
- Kniha Pán prstenů patří mezi fantazy romány.
- Víte, co je to *fantazy román*?

- Fantasy je žánr, který se kromě literatury může promítat i do výtvarného umění nebo filmu. V literatuře se jedná často o rozsáhlé příběhy s prvky nadpřirozena (magie, kouzla, nadpřirozené bytosti – víly, elfové atd.). Mezi známé autory patří J. R. R. Tolkien (Pán prstenů) nebo J. K. Rowlingová (série Harry Potter).
- Dnes se pokusíme vžít do role spisovatele. Naším úkolem bude postupně vytvářet náš vlastní svět. Dovedete si představit, čím asi autor začíná, když vytváří nový svět? Co je potřeba všechno popsat? Dovedete si představit, co se autorovi promítá v hlavě, když takový svět vytváří?

My si to teď spolu zkusíme.

Mám pro vás dvě důležité informace, pozorně poslouchejte. Můžete psát, cokoliv vás napadne. Nic vás neomezuje, nemáte žádné hranice.

Hlavní část (65 min):

Učitel seznamuje žáky s technikou Vytvoření nového kontinentu, během vyučovací hodiny, pomocí otázek a úkolů, které žáci dostanou na pracovním papíře. Otázky a úkoly jsou zadány tak, aby v žácích neustále udržovali chuť psát.

Žáci na tyto otázky reagují samostatně. Učitel jim nechává dostatek času na psaní a snaží se nezasahovat. Učitel žákům pustí soundtracky z filmů, které žákům mohou pomoci lépe rozvíjet fantazii při psaní.

VYTVÁŘENÍ VLASTNÍHO SVĚTA. Představte si dveře. Mohly by to být dveře na půdě, v pokoji, ve sklepě, v knihovně nebo třeba v přírodě. Zavřete oči a představte si tyto dveře. Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch, mají kliku? Ve své mysli otevřete dveře. Jaký máte pocit, když tyto dveře otvíráte? Projděte dveřmi. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete? Popište je. Nyní popište, co cítíte pod nohami. V dálce slyšíte dva zvuky. Kdo je vydává, jak zní? Jaké je na vašem kontinentu počasí? Zatím o tomto kontinentu víte jenom vy! Při objevování kontinentu jste někoho potkali. Může to být člověk, zvíře nebo nová vymyšlená bytost. S kým jste se setkali? Říká vám něco? Co říká? Odpovězte. Co říkáte? Pro dokončení tohoto psaní použijte dalších 5 vět.

Závěrečná část (10 min):

- Dobrovolníci nám přečtou svou práci.
- Učitel zhodnotí hodinu a vybírá texty.

Analýza techniky tvůrčího psaní – Vytvoření vlastního světa

Technika Vytvoření vlastního světa je stejně jako předchozí technika od autora Davida Morleye. Techniku Vytvoření vlastního světa lze využít pro všechny věkové kategorie. Tato technika je vhodná pro první stupeň. Myslím si, že každé dítě, obzvláště v mladším věku, má skvělou představivost a využívá ji v každé své volné chvíli. Proto je dobré dát žákům příležitost vytvořit si vlastní svět podle svých představ bez jakéhokoliv omezení.

Hodinu jsme začali povídkám o knize Pán prstenů. Zeptala jsem se kolik žáků tuto knihu nebo film zná. Jelikož někteří žáci neměli jasnou představu, o co se jedná, pustila jsem jim krátkou ukázkou. Poté jsme si s žáky vyprávěli o různých světech, které se v tomto díle nachází. Mluvili jsme o tom, kolik světů autor musel vytvořit. Jak asi musel postupovat, když tyto světy vytvářel a co všechno musel promýšlet a na co všechno nesměl zapomenout.

Zařadili jsme si tuto knihu mezi fantasy romány. Žáků jsem se ptala, jestli ví, co je to fantasy román. Odpovídali mi, že se zde objevují kouzla a nadpřirozené bytosti. Doplnila jsem je a zeptala jsem se, jakou další knihu bychom mohli zařadit mezi fantasy romány. Žáci okamžitě reagovali, a to odpovědí Harry Potter, Alenka v říši divů nebo Letopisy Narnie.

Řekla jsem žákům, ať si zkusí představit, čím autor začínal, když vytvářel úplně nový svět. Co se mu asi muselo všechno honit hlavou a co všechno si musel pamatovat. Poté jsem se žáků zeptala, jestli by si také chtěli zkusit vytvořit svůj vlastní svět.

Připomněla jsem jim, že můžou psát, cokoli je napadne, že je nic neomezuje a že nemají žádné hranice.

Služba rozdala žákům pracovní listy, na kterých byly popsány jednotlivé kroky techniky, a před psaním jsem je do této techniky uvedla.

Zavřete oči. Představte si dveře. Mohly by to být dveře na půdě, v pokoji, ve sklepě, v knihovně nebo třeba v přírodě. Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Pak už jsem nechala žáky samostatně pracovat.

Žákům byli jednotlivé kroky jasné, nikdo neměl problém s pochopením techniky. Pracovali samostatně. Pro příjemnější atmosféru při psaní a lepší fantazii jsem žákům pustila slabounce soundtracky z filmů na youtube.

Žáci měli na práci hodinu času. Po dokončení práce nám dobrovolníci, kterých bylo opravdu hodně, přečetli své práce. Žáky jsem pochválila za práci a vybírala jsem si je.

Tuto techniku absolvovalo celkem 24 žáků a všichni ji zvládli. S pochopením nebyl žádný problém. Žáci splnili všechny body, kromě dvou nejpomalejších, kteří nestihli napsat poslední úkol, kterým bylo dokončení popisu pomocí pěti vět.

S touto technikou se mi pracovalo nejlépe. Bylo to i tím, že se mi hned od začátku velmi líbila a těšila jsem se, až ji s žáky vyzkouším. Myslím si, že i žáky jsem upoutala hned od začátku, a že se na práci těšili, což se mi potvrdilo i z jejich reakcí na konci hodiny. Na druhý den mi dokonce dva žáci přinesli pokračování příběhu i s obrázkem.

Autorem této techniky byl zase David Morley, který ji detailně zpracoval, takže jsem přesně věděla, jak s žáky budu postupovat.

Tuto techniku hodnotím jako skvělou volbu pro žáky prvního stupně. Žáci s ní neměli problém, navíc dostali pracovní list, ve kterém byly popsány jednotlivé kroky, které žáci měli plnit. K této technice je dobré se vracet a dát možnost žákům svůj svět stále více propracovávat.

Analýza práce žáků

Žáci pracovali samostatně ve vytvořených pracovních listech. Většina žáků vyházela z námětů známých fantasy filmů, které si ale vždycky poupravili.

Ukázka číslo 1. V textu jsou zachyceny motivy z díla Harry Potter. Žákyně píše v první osobě a je zároveň i hlavní hrdinkou. V jejím světě se objevují kouzla a dvě královny, které stojí proti sobě. Královna dobra a zla. Příběh díky hlavní hrdince končí dobře. Žákyně neměla problém s porozuměním techniky. Popis u jednotlivých kroků byl kratší, ale přesto žákyně splnila všechny body. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 1, obrázek č. 5)

Ukázka číslo 2. Žákyně píše v první osobě a je hlavní hrdinkou. Jednotlivé kroky techniky jsou detailně popsány, žákyně využívá všech řádků. V tomto textu se objevuje kontrast mezi novým světem, který je pestrý, barevný a mezi obyčejnou dívkou, která není ničím výrazná. Příběh končí tím, že hlavní hrdinka má za úkol zachránit tvory nové planety před Aridou, královnou zla, která chce tyto tvory zotročit. Žákyně pochopila všechny kroky techniky a pro dokončení textu použila více řádků, než bylo předtištěno. Žačku tato technika velmi zaujala. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 2, obrázek č. 4)

Ukázka číslo 3. Žák píše v první osobě, je hlavním hrdinou a detailně plní všechny kroky techniky. Jeho nová planeta se jmenuje Hlad. Místo Slunce tam svítí Citron a místo vody v řece teče čínská polévka. Jeho nový svět není pouze krásný, objevuje se zde i to špatné

(zkažené jídlo). Žák se nejspíše nechal motivovat filmem Zataženo, občas trakaře. Žáka daná technika bavila a splnil všechny její kroky. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 2, obrázek č. 6)

U jednoho žáka nebyl hrdinou sám pisatel, ale osoba jménem Daniel, která objevovala nový svět.

13. Výzkumná jednotka č. 3 Technika tvůrčího psaní – Překladaelé

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace.

Téma hodiny: Překladaelé.

Technika: Bez překladu.

Forma vyučovací hodiny: Základní typ.

Cíl hodiny: Vysvětlit všem žákům danou techniku tvůrčího psaní a prakticky ji použít.

Cíle žáků:

- Kognitivní: Žáci musí pochopit danou techniku, zapojit svou fantazii a pomocí ní splnit všechny kroky dané techniky.
- Afektivní: Žáci by si měli uvědomit přínos dané hodiny.

Formy výuky: hromadná a individualizovaná výuka.

Metody práce: slovní (monolog a rozhovor), praktické.

Pomůcky: pracovní list s citáty.

Ročník a počet žáků: 4. ročník, 22 žáků.

Časová dotace: 45 minut.

Důležité pojmy: citát, technika tvůrčího psaní – bez překladu.

Úvodní část (10 min):

- Přivítání s žáky, seznámení s průběhem a cílem hodiny.
- **Motivace:** Dnes si zkusíte zahrát na překladaele. Ale bude to mít jeden háček, budete překládat text z jazyka, který neznáte. V tomto případě musíte zapojit svoji fantazii.
- Dnes budete překládat citáty z latiny a španělštiny.
- Víte, co je to citát? Znáte nějaký?

- **Citát** je doslovné formulace z díla spisovatele. Slouží k vysvětlení nebo potvrzení vlastního názoru. „*Nikdo nemiluje svou vlast proto, že je velká, ale proto, že je jeho.*“
Seneca
„*Kdo se umí smát sám sobě, má právo smát se všemu ostatnímu, co mu k smíchu připadá.*“ *Jan Werich*

Hlavní část:

Učitel žákům přinese citáty z latiny a španělštiny. Citáty vybírá záměrně v jazyce, který žáci neznají.

Úkolem žáků je, si jednotlivé citáty nejprve přečíst nahlas a poté se zamyslet nad jednotlivými slovy a nad podobností se slovy českými, bez ohledu na doslovný význam původního jazyka. Až budou mít žáci přeložená slova z citátu do češtiny, vytvoří z nich větu, za kterou pak napíší jméno původního autora citátu.

Žáci dostanou citáty na pracovním listě. Každý z nich dostane na výběr z pěti citátů, které si přečte nahlas. Vybere si jeden citát, který se mu bude nejlépe líbit a se kterým si myslí, že se mu bude nejlépe pracovat. Citát si znovu přečte a poté se pustí do překladu. Nejprve začne překládat jednotlivá slova, ve kterých se bude pokoušet najít nějakou spojitost s českými slovy za pomoci fantazie. Cílem je vytvořit větu z přeložených slov.

Závěrečná část:

- Dobrovolníci nám přečtou svou práci.
- Učitel zhodnotí hodinu a vybírá texty

„La magia del primer amor consiste en nuestra ignorancia de que pueda tener fin.“- Benjamín Disraeli – španělština

„Nemo patriam amat, quia magna, sed quia sua est.“ Seneca – latina

„Carpe diem quam minimum credula postero.“ Horatius – latina

„Cuando creíamos que teníamos todas las respuestas, de pronto, cambiaron todas las preguntas.“ Mario Benedetti – španělština

„Non pudor est nil scire, pudor nil discere velle.“ latina

Analýza techniky tvůrčího psaní – Překladaťelé

Technika Překladaťelé je poslední technikou od Davida Morleye, ale můžeme ji najít také v knize *Tvorivé písanie v primarnej škole* od autora Martina Klimoviče, který tuto techniku nazval jako Neexistující jazyk a zařadil ji do skupiny technik, která jsou zároveň brány jako hra.

Tuto hodinu jsem začala tím, že jsem žákům oznámila, že se dnes stanou překladaťeli. Háček byl ale v tom, že žáci měli překládat text z jazyka, který neznají. Zvolila jsem na překlad citáty z latiny a španělštiny. Na začátku jsem žákům musela vysvětlit, co je to citát, poté jsem jim ukázala pár příkladů.

Žáci si rozdali pracovní papíry, na kterých bylo napsáno pět citátů i s jejich autory. Zeptala jsem se, jestli vědí, jak budou takový text překládat. Žáci správně usoudili, že si daný text budou muset přeložit podle sebe a já jsem dodala, že jim k tomu pomůže jejich fantazie.

Úkolem žáků bylo přečíst si všech pět citátů nahlas a zamyslet se nad jednotlivými slovy a nad tím, jestli jim tato slova něco připomínají. Poté si měli vybrat citát, se kterým si mysleli, že se jim bude dobře pracovat a ten barevně označit.

Poté, co si vybrali jeden z citátů, pustili se do překladu jednotlivých slov, a to na základě podobnosti s českými slovy. Jednotlivá slova si žáci četli nahlas a docházeli na podobnost se slovy českými.

Po překladu jednotlivých slov dostali žáci za úkol vytvořit z daných slov větu. Slovosled žáci mohli měnit, jen měli zachovat slova, která přeložila do češtiny a která tvořila podstatu překládaného textu.

Problém byl se jménem autora citátu. Někteří žáci nedávali pozor při vysvětlování a brali jméno autora jako součást věty.

Na konci hodiny jsme si společně přečetli pár textů a porovnali je. Nejvíc se podobal citát číslo dva, a to z důvodu, že obsahoval slovo Nemo, které se dětem spojovalo s rybkou ze stejnojmenné pohádky. Dalším často stejně překládaným slovem bylo slovo amor, které bylo spojováno s láskou.

Tuto techniku splnilo všech 22 žáků, ale s tím, že některým žákům jsem musela pomoci, jelikož si s překladem některých slov nevěděli rady. Proto jsem se je snažila lehce navést, a pokud se jim to ani tak nedařilo, společně jsme vymysleli překlad slov. Tři žáci si práci zjednodušili tím, že si přeložená slova pozměnili tak, aby se jim hodila do vytvořené

věty. Tito žáci nezapojili svou fantazii, což se projevilo i na překladu celé věty. Na druhou stranu, někteří žáci vytvořili moc hezké překlady.

Tuto techniku považuji za vhodnou na první stupeň. Žáci ji pochopili rychle, ale problém se objevil při vytváření věty z přeložených slov. Některým žákům se nedařilo poskládat větu tak, aby dávala smysl. Lépe se pracovalo těm žákům, kteří přeložili jen ta slova, ke kterým je napadal překlad, a pak dotvořili větu. V této technice lze překládat jak citáty, tak básničky, písničky nebo třeba výňatek z příběhu cizojazyčné knížky.

Analýza práce žáků

Žáci si rozdali pracovní listy, na kterých měli uvedeno pět citátů, ze kterých si měli vybrat jeden. Jednotlivými kroky techniky jsem žáky prováděla.

Ukázka číslo 1. Žák si vybral z pěti citátů, citát číslo 2. Z devíti slov si žák přeložil pět slov a z nich pak vytvořil větu se stejným počtem slov, jako měl originál. Tady se žákovi podařilo využít všech slov z citátu. To ale nebylo podmínkou. V citátu se objevuje dvakrát stejné slovo, tento jev se v překladu neobjevil. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 3, obrázek č. 7)

Ukázka číslo 2. Žákyně si vybrala citát číslo 1. Ze čtrnácti slov přeložila deset slov. Žákyně v překladu uvedla jiný počet slov, než byl v originále. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 3, obrázek č. 8)

Ukázka číslo 3. Žákyně si vybrala citát číslo jedna, ze kterého přeložila tři slova a z nich vytvořila překlad. Překlad má jiný počet slov než originál. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 3, obrázek č. 9)

Nejčastěji si žáci vybírali citát číslo jedna a dva. U citátu číslo dva žáci často spojovali první slovo, kterým bylo NEMO, s rybkou ze stejnojmenného filmu.

14. Výzkumná jednotka č. 4 Technika tvůrčího psaní – Dopis do budoucnosti

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace.

Téma hodiny: Dopis do budoucnosti.

Technika: Clustering.

Cíl hodiny: Vysvětlit všem žákům danou techniku tvůrčího psaní a prakticky ji použít.

Cíle žáků:

- Kognitivní: Žáci musí pochopit danou techniku, zapojit svou fantazii a pomocí ní splnit všechny kroky dané techniky.
- Afektivní: Žáci by si měli uvědomit přínos dané hodiny.

Formy výuky: hromadná a individualizovaná výuka.

Metody práce: slovní (monolog a rozhovor), praktické.

Pomůcky: prázdný list papíru.

Ročník a počet žáků: 4. ročník, 20 žáků.

Časová dotace: 45 minut.

Důležité pojmy: clustering, asociace.

Úvodní část (10 min):

- Přivítání s žáky, seznámení s průběhem a cílem hodiny
- **Motivace:** Když se řekne slovo budoucnost, co vás napadne? Pokud byste psali dopis do budoucnosti, který si někdo přečte za deset let, co byste v něm zmínili? A co kdybyste psali dopis svému budoucímu já, co by v něm stálo? Co byste chtěli říct sami sobě za deset let? Co byste si vzkázali? Je něco, co byste si rádi v budoucnu připomněli?

- Zamyslete se nad svými sny, plány do budoucna. Máte nějaký skvělý zážitek, který byste neradi zapomněli? Nebo nějaké vtipné příhody?

Hlavní část (30 min):

Dnes si společně vysvětlíme techniku, která patří také mezi techniky tvůrčího psaní. Nazývá se Clustering.

V první řadě si musíme určit klíčové slovo nebo slovní spojení, které napíšeme doprostřed papíru a dáme ho do kroužku. My si doprostřed papíru napíšeme DOPIS DO BUDOUCNOSTI.

Kolem tohoto klíčového pojmu budeme vytvářet asociace. Můžou to být slova, slovní spojení nebo třeba i věty, která s tímto klíčovým pojmem, jakkoliv souvisí.

Co je to asociace? Je to nějaká myšlenka, fantazijní pocit nebo představa, která se pojí s daným pojmem.

Tato slova budou na náš pojem navazovat čarou v určitém směru. Jakmile se jedna řada odchýlí od klíčového pojmu, vrátíme se zase zpět k jádru, znovu si pojem přečteme a začneme s novou řadou, kterou budeme psát v jiném směru. Kdykoliv nás něco napadne, napíšeme to a spojíme se slovem, ke kterému se tento pojem vztahuje. Konečný cluster bude vypadat jako pavučina.

Ukázka – Prázdniny – léto–zima – volno – dovolená

Závěrečná část (5 min):

- Dobrovolníci nám přečtou svou práci.
- Učitel zhodnotí hodinu a vybírá texty.

Analýza techniky tvůrčího psaní – Clustering

Techniku Clustering popisuje podrobněji ve své knize Zbyněk Fišer a Martin Klimovič. Clustering neboli řízená asociace se používá pro zjištění úrovně znalostí na dané téma. Tato technika je vhodná i pro rozšíření slovní zásoby.

Hodinu jsme začali společným povídáním o budoucnosti. O tom, co se žákům vybaví, když se řekne slovo budoucnost. Pak jsem se zeptala, co by napsali v dopise, který má být někomu doručený až za deset let. A co byste napsali, kdyby tento dopis měl být doručený

vašemu budoucímu já. Co byste se v takovém dopise chtěli dočíst. S žáky jsme si řekli pár námětů.

Žákům jsem oznámila, jakou techniku tvůrčího psaní se dnes naučíme. Vysvětlila jsem pravidla techniky na příkladu prázdniny. Toto slovo jsem napsala doprostřed na tabuli a zakroužkovala jsem ho. Zeptala jsem se žáků, co je napadá, když se řekne slovo prázdniny. Žáky napadlo slovo volný čas. Vytvořila jsem paprsek od slova prázdniny. Poté jsem se zeptala, co je napadne, když se řekne volný čas. Žáky napadala slova jako je dovolená, léto, tábory. Pak jsem vybrala slovo dovolená a k němu jsme vymýšleli další slova. Potom jsme se vrátili na začátek ke slovu prázdniny. Vysvětlila jsem, že našim cílem je k zadanému slovu, které máme v kroužku, vytvářet co nejvíce asociací (nápadů spojených s klíčovým slovem), které s tímto slovem souvisí.

Vysvětlili jsme si, co je to pojem asociace.

Žákům jsem oznámila téma hodiny, kterým je dopis do budoucnosti. Toto slovní spojení si žáci napsali doprostřed papíru a zakroužkovali si ho.

Žákům jsem řekla, že budou postupovat stejně, jako jsme postupovali na příkladu s prázdninami. Takže se na začátku zamysleli, co je napadne, když se řekne budoucnost a co by mělo stát v dopise, který jim bude doručený za deset let. Poté napsali toto slovo a spojili ho čarou v určitém směru. Pak navázali dál na toto slovo a mnohá další slova, která vytvořili v řadě. Pokud žáka nenapadaly další asociace, vrátil se zpět ke klíčovému slovu. Upozornila jsem, že mohou vytvářet nejen slova, ale i slovní spojení případně věty.

Žáci měli s touto technikou ze začátku problém, i přes společnou ukázkou, kterou jsme si vytvořili na tabuli. Proto jsem jim znova zopakovala, že mají tvořit slova, která se jim vybaví, když si přečtou klíčové slovo a pak to slovo spojí čarou s klíčovým slovem. Tento pokyn jsem několikrát zopakovala a pak už většina žáků začala psát. Ten, kdo stále nevěděl, k tomu jsem přišla a vysvětlila mu postup ještě jednou, individuálně. Jednalo se o čtyři žáky.

Žáci měli na psaní celkem 20 minut. Po dokončení mi pár dobrovolníků přečetlo svou práci, poté jsem si práci od všech vysbírala.

Tuto techniku absolvovalo celkem 20 žáků. Při tvorbě Clusteringu vytvořila nejvíce slov žačka, která měla celkem 32 slov a slovních spojení na toto téma. Tato žačka vytvořila cluster, který se mi líbil nejvíce hlavně proto, že nikoho jiného nenapadlo popsat pocit, jaký bude mít při čtení dopisu o deset let později. Jestli bude šťastná, smutná atd. Průměrným počtem vytvořených slov a slovních spojení bylo 18 slov. Nad průměr se dostalo celkem

6 žáků, kteří měli více než 18 slov. Dva žáci měli výrazně menší počet slov, ale tyto žáci jsou zároveň slabší v češtině, konkrétně ve psaní. Tito žáci měli 6 a 8 slov. Všichni žáci danou techniku pochopili.

Na tuto techniku navázali žáci v hodině slohové výchovy, kde se svou paní učitelkou vytvořili dopis do budoucnosti.

Tuto techniku hodnotím jako vhodnou, pro žáky prvního stupně. Myslím si, že na porozumění není složitá, i když jsem některým žákům musela vícekrát zopakovat postup. Všichni, ale tuto techniku pochopili, což šlo vidět i na jejich dobře napsaných pracích. Žáci na toto téma měli zajímavé postřehy, např.: porovnání ceny jídla dnes a za deset let. Tuto techniku zúročili i o den později v hodině, ve které psali slohovou práci na stejné téma.

Analýza práce žáků

Ukázka č. 1. Žák na toto téma vytvořil 26 slov a slovních spojení. Jeden z námětů jsem nepochopila, proto jsem žáka poprosila o vysvětlení. Žák měl výbornou myšlenku, a to porovnání ceny jídla dnes a za deset let. Problém, ale byl v představě, kolik jídlo doopravdy stojí (ukázka: kuřecí maso 1000 Kč). Tento žák techniku pochopil, nemusela jsem k němu individuálně přicházet. Žáka napadlo hodně námětů na toto téma. Jeho práce měla nadprůměrný počet slov. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 4, obrázek č. 10)

Ukázka č. 2. Žákyně na toto téma vytvořila celkem 20 slov a slovních spojení z toho jedno nebylo dopsáno tak, aby se dalo pochopit, o co se jedná. Tuto techniku jsme psali na konci února, v době olympijských her – žačka mezi své sny zaznačila – dosáhnout úspěchu Ledecké. K této žačce jsem musela přijít individuálně a znovu jí techniku vysvětlit, pak už pracovala samostatně a vytvořila nadprůměrný počet slov. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 4, obrázek č. 11)

Ukázka č. 3. Tato žákyně vytvořila největší počet slov a slovních spojení a to celkově 32. Nejdelší cluster, který vytvořila, bylo na téma rodina, kde vytvořila celkem 11 slov. Tato žačka vytvořila cluster, který se mi líbil nejvíce hlavně proto, že nikoho jiného nenapadlo popsat pocit, jaký bude mít při čtení dopisu za deset let. Jestli bude šťastná, smutná, překvapená atd. Tato žačka neměla problém s pochopením techniky. Svoji práci nám přečetla na konci hodiny. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 4, obrázek č. 12)

15. Výzkumná jednotka č. 5 Technika tvůrčího psaní – Změna perspektivy

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace.

Téma hodiny: Dopis do budoucnosti.

Technika: Změna perspektivy.

Cíl hodiny: Vysvětlit všem žákům danou techniku tvůrčího psaní a prakticky ji použít.

Cíle žáků:

- Kognitivní: Žáci musí pochopit danou techniku, zapojit svou fantazii a pomocí ní splnit všechny kroky dané techniky.
- Afektivní: Žáci by si měli uvědomit přínos dané hodiny.

Formy výuky: hromadná a individualizovaná výuka.

Metody práce: slovní (monolog a rozhovor), praktické.

Pomůcky: pracovní list.

Ročník a počet žáků: 4. ročník 19 žáků.

Časová dotace: 45 minut.

Důležité pojmy: clustering, asociace.

Úvodní část (10 min):

- Přivítání s žáky, seznámení s průběhem a cílem hodiny.
- **Motivace:** Co se vám vybaví, když se řekne slovo ČAS? Co bývá spojováno s časem? Znáš nějaké předměty, které s časem souvisí? Někaké zvíře, které nám oznamuje čas? Jak na sobě poznáme ubíhající čas? (věk, rosteme, stárneme, zapomínáme) Je možné čas vidět nebo slyšet?
- Dnes se podíváme na určitou situaci z jiného pohledu. Očima někoho jiného.

Hlavní část:

Tématem dnešní hodiny je čas.

Cílem hodiny bude vybrat si nějaký předmět nebo zvíře, které souvisí s časem, vžít se do jeho role a vytvořit komentář, který by daná věc či zvíře mohlo vyslovit.

V první řadě bude vaším úkolem, vybrat si dvě typická slova, která se týkají času. Může to být, nějaký předmět nebo zvíře.

Až si vyberete z těchto možností, zavřete oči. Vžijte se do role vybraného předmětu či zvířete. Potom vytvořte výroky, které by zvolené předměty nebo zvířata mohla pronést v určité situaci.

Vaším posledním úkolem bude vytvořit krátký příběh z pohledu vybrané věci nebo zvířete.

Námět: čas, hodiny, zvony, budík, Slunce, den, noc, světlo, tma, jaro, léto, podzim, zima, vrátky, stopky, přesýpací hodiny, kukačka, kohout, fotky, stroj času

Závěrečná část:

- Dobrovolníci nám přečtou svou práci.
- Učitel zhodnotí hodinu a vybírá texty.

Analýza techniky tvůrčího psaní – Změna perspektivy

Techniku Změna perspektivy radí Martin Klimovič mezi techniky literárního psaní. Tato technika slouží jako příprava na změnu pohledu vypravěče, případně lyrického subjektu. Pro tuto techniku jsem vybrala téma čas.

Na začátku hodiny jsem se žáků zeptala, co se jim vybaví, když se řekne slovo čas. Co bývá s časem spojováno a jestli znají nějaké předměty nebo zvířata, které s časem souvisí. Také jsem se jich zeptala, jestli jde poznat čas i na nás. A jestli je čas možné vidět nebo slyšet. Vysvětlila jsem jim, že v dnešní hodině se budeme dívat na určité situace očima něčeho, nebo někoho jiného.

Žáci si rozdali pracovní listy, které jsem jim předem připravila. Žákům jsem oznámila, co bude cílem hodiny a pak jsem začala vysvětlovat jednotlivé kroky.

Prvním krokem bylo vybrat si dvě typická slova (předmět nebo zvíře), která souvisí s časem. S žáky jsme si na začátku hodiny řekli pár námětů, takže s výběrem nebyl problém.

Dalším krokem bylo zavřít oči a vžít se do role daného předmětu, případně zvířete a představit si, co by asi tak mohl/o říkat. Vytvořte výroky, které by zvolený předmět nebo zvíře mohlo pronést ve vámi vymyšlené situaci.

Posledním úkolem žáků bylo vytvořit rozhovor, ve kterém se bude objevovat jeden ze dvou vybraných předmětů či zvířat a někým nebo něčím novým.

Tuto techniku si vyzkoušelo 19 žáků a všichni splnili podstatu techniky, a to podívat se na situaci z jiného úhlu pohledu. Jedna žačka přeskočila první dva kroky a přešla zrovna na tvorbu rozhovoru, ale jelikož v něm bylo zachyceno všechno podstatné, považuji techniku také za splněnou. (viz příloha – obrázek č. 14)

Tuto techniku řadí Martin Klimovič mezi techniky vhodné pro první stupeň. Já ji také považuji za vhodnou. S technikou se mi pracovalo dobře, žáci ji rychle chápali a zároveň je i bavila. Pro začátek jsem při použití techniky zvané Změna perspektivy zvolila pouze předměty a zvířata tak, aby žákům bylo jasnější, že nemají psát v první osobě.

Analýza práce žáků

Žáci si v této technice měli vybrat dvě typická slova, která se týkají času. Mohli si vybrat nějaký předmět nebo zvíře.

Ukázka č. 1. Žákyně si vybrala Slunce a zvony. Rozhovor pak vytvořila mezi dvěma zvony. Žákyně neměla s technikou Změna perspektivy žádné problémy. Všechno pochopila na poprvé a práce ji bavila. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 5, obrázek č. 13)

Ukázka č. 2. Žákyně vynechala druhý krok techniky, respektive spojila druhý a třetí krok do jednoho. Rozhovor probíhal mezi hvězdami a Měsícem. Žákyně princip techniky pochopila správně, neměla během práce žádné otázky. Jako jediná nevytvořila monology k jednotlivým předmětům. Žákyni se technika líbila. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 5, obrázek č. 14)

Ukázka č. 3. Žák vytvořil monolog pro budík a hodiny. Rozhovor pak probíhal právě mezi těmito předměty. Žák techniku pochopil správně. Jeho vytvořený text považuji za nejvydařenější. Žákovi se technika líbila. (Obrazová příloha: Výzkumná jednotka č. 5, obrázek č. 15)

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo předložit návrh pěti vyučovacích hodin, kde byly hlavní náplní hodiny techniky tvůrčího psaní, následně tyto techniky ověřit v praxi a zhodnotit, zda bylo možné tyto techniky úspěšně zařadit do vyučovací jednotky na primární škole. Abych mohla přijít k závěru, musela jsem nejprve vytvořit pět vyučovacích hodin zaměřených na techniky tvůrčího psaní.

V teoretické části mé diplomové práce jsem se v první řadě zaměřila na pojem tvořivost, na rozvoj tvořivé osobnosti a v neposlední řadě na tvůrčí psaní. Zajímala jsem se o historii tvůrčího psaní a také o to, jaké místo v Rámcovém vzdělávacím programu zaujímá tvůrčí psaní. Největší důraz v teoretické části jsem kladla na techniky tvůrčího psaní. Čerpala jsem z literatury od českého autora Zbyňka Fišera, který má velké množství technik, zaměřené na určité problémy, které se mohou při tvořivém psaní vyskytnout. Další literaturou byla kniha od slovenského autora Martina Klimoviče, který má techniky tvůrčího psaní ověřené na žácích primární školy. S těmito technikami se mi pracovalo nejjednodušeji, protože jsem měla, díky ukázkám v knize, lepší představu o daných technikách. Posledním autorem, kterého jsem zvolila, byl anglický autor David Morley, který měl techniky podrobně zpracované, což pro mě bylo výhodou. Z technik Davida Morleye jsem vybírala ty, které byly vhodné i pro žáky prvního stupně, ale některé kroky jsem upravila. Jednalo se převážně o délku a rozsah psaní. Poslední kapitolou teoretické části bylo tvůrčí psaní a jeho místo v Rámcovém vzdělávacím programu.

Ve výzkumné části jsem představila pět vyučovacích hodin zaměřených na techniky tvůrčího psaní. V každé hodině jsem se snažila věnovat dostatečnou dobu motivaci, protože ta je u tvůrčího psaní velmi podstatná. Hlavní část byla vyhrazena dané technice. Tato část se skládala z vysvětlení jednotlivých kroků techniky, a také z vysvětlení nových pojmů, které se vázaly k technice. Další bodem hlavní části bylo tuto techniky prakticky použít. Ve čtyřech případech z pěti jsem měla pro žáky předem přichystané pracovní listy. V jednom z pracovních listů, měli žáci popsané jednotlivé kroky techniky, na kterých pracovali samostatně ve zbylých třech pracovních listech, jsem jim jednotlivé kroky vysvětlovala postupně. V závěrečné části se našlo pokaždé pár dobrovolníků, kteří nám své práce přečetli. Na závěr hodiny jsem se žáků zeptala, jaký mají názor na danou techniku, jak se jim s technikou pracovalo a jak se jim líbilo téma.

Cíle mé diplomové práce byly naplněny. Jednotlivé hodiny zaměřené na techniky tvůrčího psaní byly sestaveny a prakticky ověřeny žáky čtvrtého ročníku. Pochopení některých technik bylo složitější, ale po opakovaném vysvětlování všichni žáci techniku pochopili a díky nim vytvořili zajímavé texty. To je však podrobněji popsáno v analýze jednotlivých technik.

LITERATURA A PRAMENY

- ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- DOČEKALOVÁ, Markéta. *Tvůrčí psaní pro každého*. Praha: Grada Publishing, a. s. 2006. 152 s. ISBN 80-247-1602-X.
- FÍŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní v literární výchově jako nástroj poznávání*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6121-7.
- FÍŠER, Zdeněk. *Tvůrčí psaní: Malá učebnice technik tvůrčího psaní*. Brno: Paido, 2001. 164s. ISBN 80-85931-99-0.
- GILLERNOVÁ, Ilona, aj. 2000. *Slovník základních pojmů z psychologie*. 1. vyd. Praha : Fortuna, 2000. 79 s. ISBN 80-7168-683-2.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HLAVSA, Jaroslav. *Psychologické metody výchovy k tvořivosti*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. 192s.
- JŮVA, Vladimír a kol. *Tvořivost v práci učitele a žáka*. Brno: Paido, 1996. ISBN 8085931-23-0.
- KLIMOVIČ, Martin. *Tvorivé písanie v primárnej škole*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009. 152s. ISBN 978-80-8068-982-7.
- MORLEY, David. *The Cambridge Introduction to Creative Writing*. Cambridge: Cambridge University press, 2007. 291s. ISBN 978-0-521-83880-1.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- VIEWEGH, Josef. 1986. *Fantazie: teoretická studie*. Rozpravy českosloveské akademie věd, 1986, roč. 96, sešit 6, s. 5–99. ISSN 0069-2298.

ŽÁK, Petr. *Kreativita a její rozvoj*. Brno: Computer Press, 2004. Business books (Computer Press). ISBN 80-251-0457-5.

Internetové zdroje

KOLEKTIV AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha. [cit. 15-03-2015]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladnivzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

KOHOUTEK, Rudolf. *Psychologie v teorii a praxi* [online]. Dostupné z:

<http://rudolfkohoutek.blog.cz/0911/tvorivost-z-hlediska-pedagogicke-psychologie>

FIŠER, Zbyněk. *Tvůrčí psaní. Metodický portál RVP – Modul Články* [online]. Dostupné z:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/367/TVURCI-PSANI.html/>

Wonderful movie soundtracks, Youtube [online]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=c9V3FBJ8FoA&t=1458>. Kanál uživatele AtomE+

SEZNAM PŘÍLOH

A) VÝZKUMNÉ JEDNOTKY

výzkumná jednotka číslo 1 - téma – Probuzení fantazie

obrázek č. 1, obrázek č. 2, obrázek č. 3

Výzkumná jednotka číslo 2 - téma – Nový svět

obrázek č. 4, obrázek č. 5, obrázek č. 6

Výzkumná jednotka číslo 3 – téma – Překladaelé

obrázek č. 7, obrázek č. 8, obrázek č. 9

Výzkumná jednotka číslo 4 – téma – Dopis do budoucnosti

obrázek č. 10, obrázek č. 11 , obrázek č. 12

Výzkumná jednotka číslo 5 – téma – Čas

obrázek č. 13, obrázek č. 14, obrázek č. 15

B) PRACOVNÍ LISTY

pracovní list č. 1, pracovní list č. 2, pracovní list č. 3, pracovní list č. 4

Výzkumná jednotka číslo 1.

Obrázek č. 1

k.k.

PROBUZENÍ FANTAZIE

Každý den ho pronásledovali a provokovali, napomínali na to, že je to Tisák. Jednou rmísel bez stopy. Ulehl a nikdo neví kam ani on sám neví kde je. Je v tom nejčernějším lese na světě. Odkud se ještě nikdo živí nedostal. Bloudil a trápil se, že několika dnech se dostal z lesa.

Je v tom nejčernějším lese na světě tři semí. Jmenuje se Rey. Je sestra královny tři semí. Odmlouvala sli královně, sestře královny tři semí. Byla tam vyhnaná kvůli lenosti. V lese žije už jeden rok, čtyři měsíce a sedm dní. Má malí domeček uprostřed lesa.

PROBUZENÍ FANTAZIE

Robin, který na něj čeká s loďkou... se překvapení díval do vody na svůj oddrak a na jednou se něco stalo. Viděl sulkou ploutek s šupinami ale pak se to vyplašilo a odplavalo pryč. Robin chtěl vidět co to bylo. vypadalo to zvláštně, ale pak přiběhl Mark který skočil do loďky a řekl, jedem! Robin skočil kamim a jeli. Robin vyprávěl Markovi co viděl, ale Mark na to jenom hm to se ti asi zdálo.

Chtl vidět co to bylo. vypadalo to zvláštně... byl to asi orel měl krásnou barvu tak do zlatova. Dangel chtěl zjistit kde žije. pak zahlédl jak létá na vysokou stánu úplní na vrchol, rozhodl se že to půjde prostěmaat. lezl nahoru až potom vyhlédl viděl sulké hnízdo se žlutými vejci.

S.W.

PROBUZENÍ FANTAZIE

OVšem pak se přece jen vyskytl problém
~~...~~
Nemáme mňhradní plán! Rych! Ulikejte rychle! Začali podat
stromy a hornádo se publikovalo čím dál rychleji. Uom
p. Lajla postavila, uviděla malou hoříčku jak spadla a pláče.
Chytila se na ni ale p. som šimě před ní spadl strom a Lajla
si k ní neměla jak dostat. Zardčila na Terku a Helu, ale
neř dorazili stromy Lajlu obklíčili.

Brachy uviděly malou hoříčku jak spadla a pláče.
Co pak se jí stalo, maličkoi? Uaás!!! K-k-kdo jste?
Já jsem Lilka (mšička) a já Mšiči,

Výzkumná jednotka číslo 2

Obrázek č. 4 a

NOVÝ SVĚT

Představte si dveře. Mohly by to být dveře na

půdě, v pokoji, ve sklepě, v knihovně nebo třeba

v přírodě. Zavřete oči představ si tyto dveře.

Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch, mají kliku?

Tyto dveře jsou kouzelné jsou u nás ve sklepi jsou laký rozličně barvené když je teplo jsou silně když zima silně mají kliku která kdy se jí dotkneš tiče mžikneš a je různě barevná je i s puntíkama

Ve své mysli otevřete dveře. Jaký pocit máš, když otvíráš dveře?

Kouzelný jsou kolem mě neuvěřitelné věci je to nádherná je to i zajímavé a tak překrásné ten svěží vzduch je to úplně jiný pocit to svěže ten zvuk klidu a míru je nádherný.

Projdí dveřmi. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete? Popište je.

Kouzelný oranžově žlutý orl s ocasem jako papoušek potom myši které vypadají jako miny sloni je to rozlomilí a nádherné je to jenom moje místo které miluji a je tam i tygr který je zelený žlutý červený a modrý.

Nyní popište, co cítíte pod nohama.

měký mých a jemě vlhký pohodlný jako duchna je hebounký jako ta nejtěšá látko na světě je to úžasnej pocit cítím se tu jako doma jako by mě to tam samo táhlo tak moc krás jeem jistě neviděla

Obrázek č. 4 b

V dále slyšíte dva zvuky. Kdo je vydává, jak zní?

je to vodopád který je za kapcem žumí je to nádherna a na demnou letí ten orul který tak krásně křučí je to taková nádherna a kolem mě prošel malí skřítek a když jsem se otočila bylo jich tam sed

Jaké je na vašem kontinentu počasí?

je tam teplo pak prší pak je zima a pak zase prší ale svítí i sluníčko.

Zatím o tomto kontinentu víš jenom ty!

Při objevování kontinentu jsi někoho potkal. Může to být člověk, zvíře nebo nová vymyšlená bytost. S kým jste se setkali?

bala tam vřela která tak kouzelně tančila. měla dvojná křídla klaru a tělo byla takové malé stvoření pak se křoví vyjel skřítek s čepičkou modrým kalhotama a červeným tričkem byl rozložitý a stidliví

Říká ti něco? Co říká?

skřítek mi řekl ahoj bylo na čase aby si došla musíš nás zachránit já proč já a skama mě znáš

Odpověz. Co říkáš?

ahoj pak se jmenuješ já Lucka ty ale on neodpovídal tak jsem šla dál a dál až k

Obrázek č. 4 c

AK

rodopáček

Pro dokončení tohoto psaní použijte dalších 5 vět.

Podkávala jsem další krovy klouže se na
mě pořád dívaly a ukazovaly že jsem jiná
že nejsem bavová nebo puntíkovaná a puchová
že jsem zcela obyčejná dívka a to je ohromilo
mněm jak ale ohromilo je to že jsem obyčejná
holka mě zase ohromily oni byly tak bavové
po bavování malí a velcí a šily v mém a
klidu pomáhaly si a měly se všichni rádi
ale jedná osoba jménem Aida chtěla
zabít byla tvá a ukrásl jim domovy
a proto ji zavřely, ale ona utekla a proto
je mám rápej jí zachránit před Aidou
mocnou kvalornu kla

Obrázek č. 5 a

NOVÝ SVĚT

Představte si dveře. Mohly by to být dveře na půdě, v pokoji, ve sklepě, v knihovně nebo třeba v přírodě. Zavřete oči, představ si tyto dveře.

Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch, mají kliku?

Jsou dřevěné a mají kliku. Mají malé okénko. Za dveřmi nic není. Jsou malé a stouchnivělé. Jsou v starém pokoji vedle almaru. Dveře klidá klíč.

Ve své mysli otevřete dveře. Jaký pocit máš, když otvíráš dveře?

Mám strach, že v nich budou příšery nebo se ocitnu v jiném světě. Ten svět kouzel a kouzel taky dobra...

Projdí dveřmi. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete? Popište je.

Jsou zde kouzelnické školy, zvěř, ale i sponulka rla. Ovláda ho rla královna Drisela která čerpá svou moc z dobra.

Nyní popište, co cítíte pod nohama.

Cítím velkou propast. Když jsem přišla na královnu dobra tak mi řekla, že musím porazit královnu rla Driselu její sestru. Když mi to královna řekla trochu jsem napřemítala. Bude se muset naučit sponulku kouzel.

Obrázek č. 5 b

V dále slyšíte dva zvuky. Kdo je vydává, jak zní?

Jeden zvuk vydává jediná stá královny ani takhle: mí mí...
a ten druhý vydávají stáři ani takhle: hm m hm.

Jaké je na vašem kontinentu počasí?

Zatímco s červenými mraky a velkými blesky.

Zatím o tomto kontinentu víš jenom ty!

Při objevování kontinentu jsi někoho potkal. Může to být člověk, zvíře nebo nová vymyšlená bytost. S kým jste se setkali?

Setkala jsem se s bojovníkem královny dobra.

Říká ti něco? Co říká?

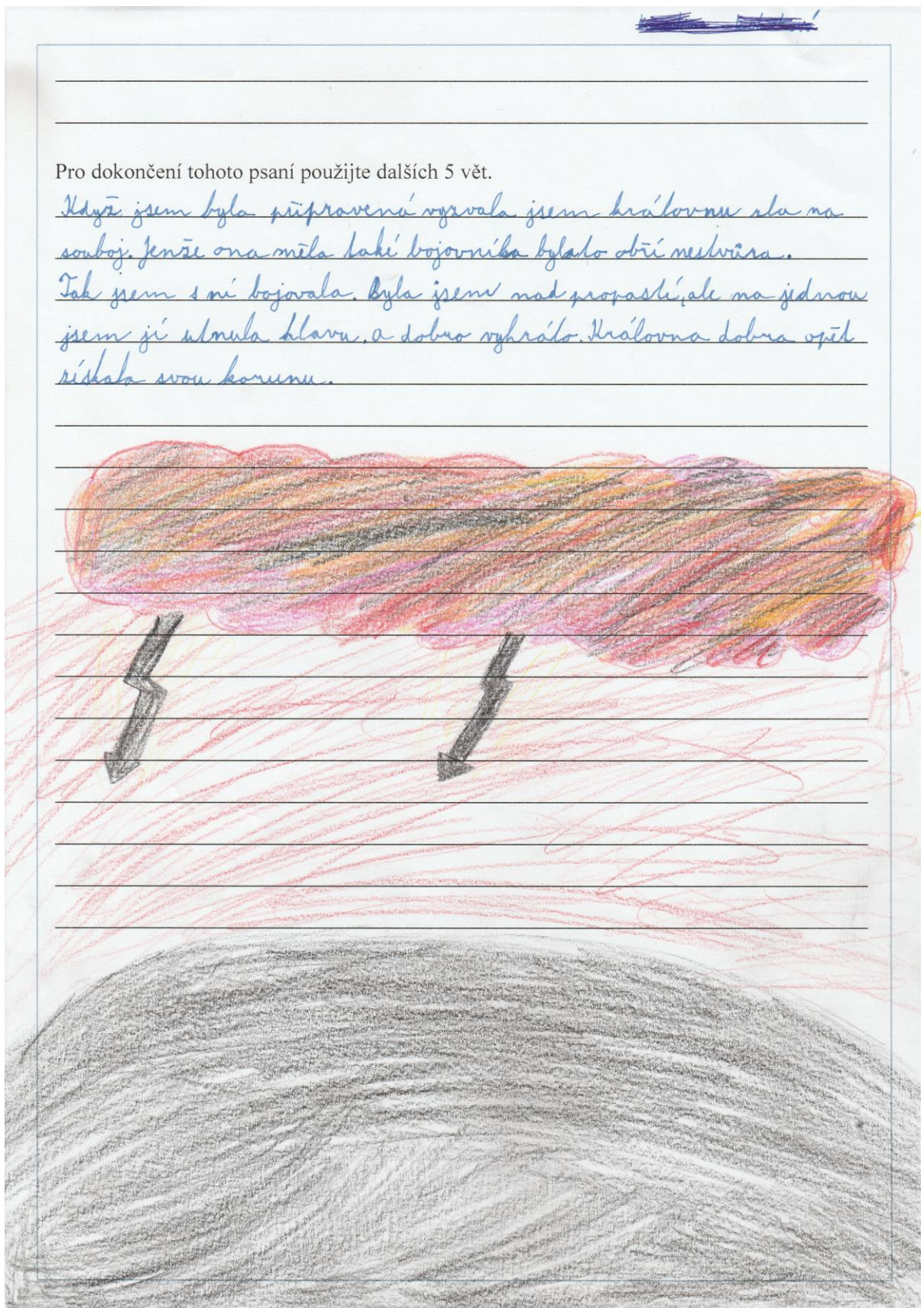
Zeptala jsem se ho kudyma ke královnině símku?
Na sever ke klášteru a do prava.

Odpověz. Co říkáš?

Děkuju moc si mi pomohl

Obrázek č. 5 c

Obrázek č. 6 a

NOVÝ SVĚT

Představte si dveře. Mohly by to být dveře na
půdě, v pokoji, ve sklepě, v knihovně nebo třeba
v přírodě. Zavřete oči představ si tyto dveře.

Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch, mají kliku?

Doma jsem šel na půdu. Uviděl jsem tam dveře. Byly hnědé a visel na nich divný nápis. Ptalo se mi, že by dveře tam nikdy nebyly a proto jsem je chtěl otevřít. Už jsem chytl za kliku a v tom přišli rodiče. Řekli mi k sama a řekli ať už tam nechodím. Odešli a otevřel jsem dveře.

Ve své mysli otevřete dveře. Jaký pocit máš, když otvíráš dveře?

Když otvíráš dveře mám strach, že tam nic nebude. Ale proč by mě rodiče řekli abych tam nechodil kdyby tam nic nebylo? Ale mám takí strach aby za dveřmi nebylo něco co mi rodina tají. Přesto jsem se šel rozhodl že dveře otevřu.

Projdi dveřmi. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete? Popište je.

Když jsem otevřel dveře ocitl jsem se v úplně jiném světě kde místo vody ^{tekla} šelva rukou čínská polévka a místo hor tam byli obrovské kopce vanilkové krmeliny. I lidé byly jiráci. Byly menší a měly rudé slasy, které připomínaly plameny. Pojmenoval jsem je plameňácci.

Nyní popište, co cítíte pod nohama.

Kem je lada mikoučka a voní. Je lodič k čokoládě. Nikde je bílá, někde hnědá a jinde černá. Všchno na této planetě je k jídla takže lada nikdy nikdo nebyl hladem.

Obrázek č. 6 b

NOVÝ SVĚT

V dále slyšíte dva zvuky. Kdo je vydává, jak zní?

V dále slyším pisklaví zvuk. Jdu ke nim a narazím na
druhé lidi kteří se hádají o kus čokoládového dortu.

Jaké je na vašem kontinentu počasí?

Na planetě hlad káží slunce jako nikde jinde. Tady ale slunci
někdy říkají slunce, ale oni plamenáčky je pojmenovali citron.

Zatím o tomto kontinentu víš jenom ty!

Při objevování kontinentu jsi někoho potkal. Může to být člověk, zvíře nebo nová vymyšlená
bytot. S kým jste se setkali?

Pocházel jsem planetou a cestou jsem potkal pár plamenáčků.
Přišli ke mě a řekli: dobrý den smeklniku máš velký na naší planetě
jmenem hlad. A nyní si posluš. Můžeš smít, co chceš. Naším
největším pokladem je kumeklina všech druhů. A heslem naší planety
je já mám hlad!

Říká ti něco? Co říká?

Odpověz. Co říkáš?

já mám hlad!

Obrázek č. 6 c

Pro dokončení tohoto psaní použijte dalších 5 vět.

Šel jsem dál až ke smrečinové kopci a viděl spoustu dalších krásných a dobrých věcí. Ale pak jsem ucítil divný a nepřijemný smrad.

Když jsem šel dál a dál smrdělo to čím dál víc. A pak jsem zjistil co to je. Kouček ka kopci se hromadilo klacínské jídlo.

Buj!

Výzkumná jednotka číslo 1

Obrázek č. 7

A.B.

PŘEKLADATELÉ

„La magia del primer amor consiste en nuestra ignorancia de que pueda tener fin.“ Benjamín Disraeli

„Nemo patriam amat, quia magna, sed quia sua est.“ Seneca
drahý diamant láva smutný voda

„Carpe diem quam minimum credula postero.“ Horatius

"Cuando creíamos que teníamos todas las respuestas, de pronto, cambiaron todas las preguntas." Mario Benedetti

„Non pudor est nil scire, pudor nil discere velle.“

*Drahý diamant národný a tiež smutný spadá
do lávy. Seneca*

PŘEKLADATELÉ

^{MAGIE JE PRIMITIVNÍ NAŠEŇ KONZISTENCE NEZMĚNATELNÉ IGNORANCE KTERÁ PŘETVÁŘÁ SILNOU}
„La magia del primer amor consiste en nuestra ignorancia de que pueda tener fin.“ Benjamin Disraeli

„Nemo patriam amat, quia magna, sed quia sua est.“ Seneca

„Carpe diem quam minimum credula postero.“ Horatius

^{KOMANDO PRŮTO} „Cuando creíamos que teníamos todas las respuestas, de pronto, cambiaron todas las preguntas.“ Mario Benedetti

^{NE PUDE} Non pudor est nil scire, pudor nil discere velle.

Magie je primitivní našeň konzistence a nezměnitelné-
silné ignorance která přetváří silnou vědu.

L.G.

PŘEKLADATELÉ

„La magia del primer amor consiste en nuestra ignorancia de que pueda tener fin.“ Benjamín Disraeli

„Nemo patriam amat, quia magna, sed quia sua est.“ Seneca

„Carpe diem quam minimum credula postero.“ Horatius

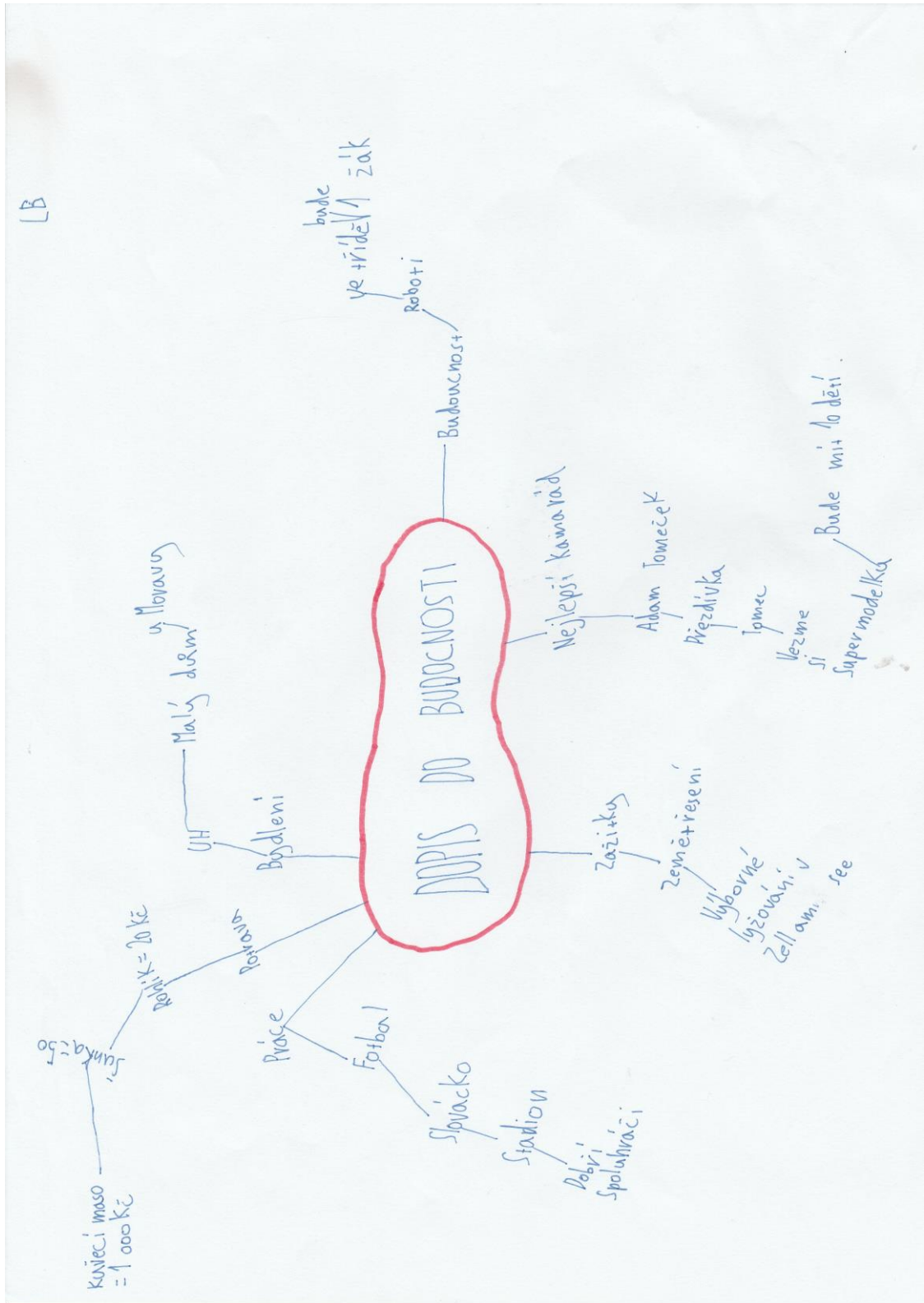
"Cuando creíamos que teníamos todas las respuestas, de pronto, cambiaron todas las preguntas." Mario Benedetti

Non pudor est nil scire, pudor nil discere velle.

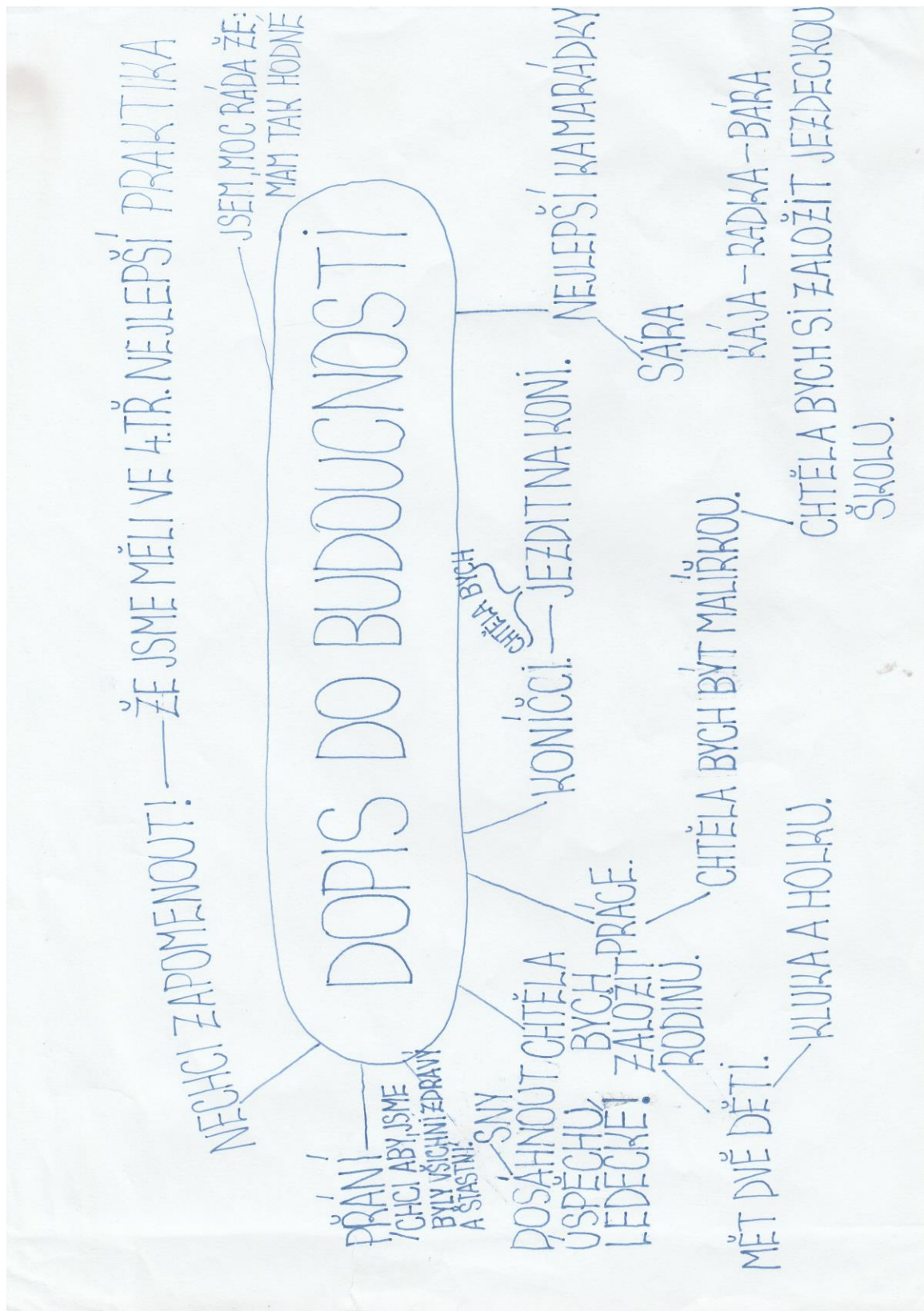
Jeho magická láska jde ke mě a on mě
ignouje. Benjamín Disraeli

Výzkumná jednotka číslo 4

Obrázek č. 10

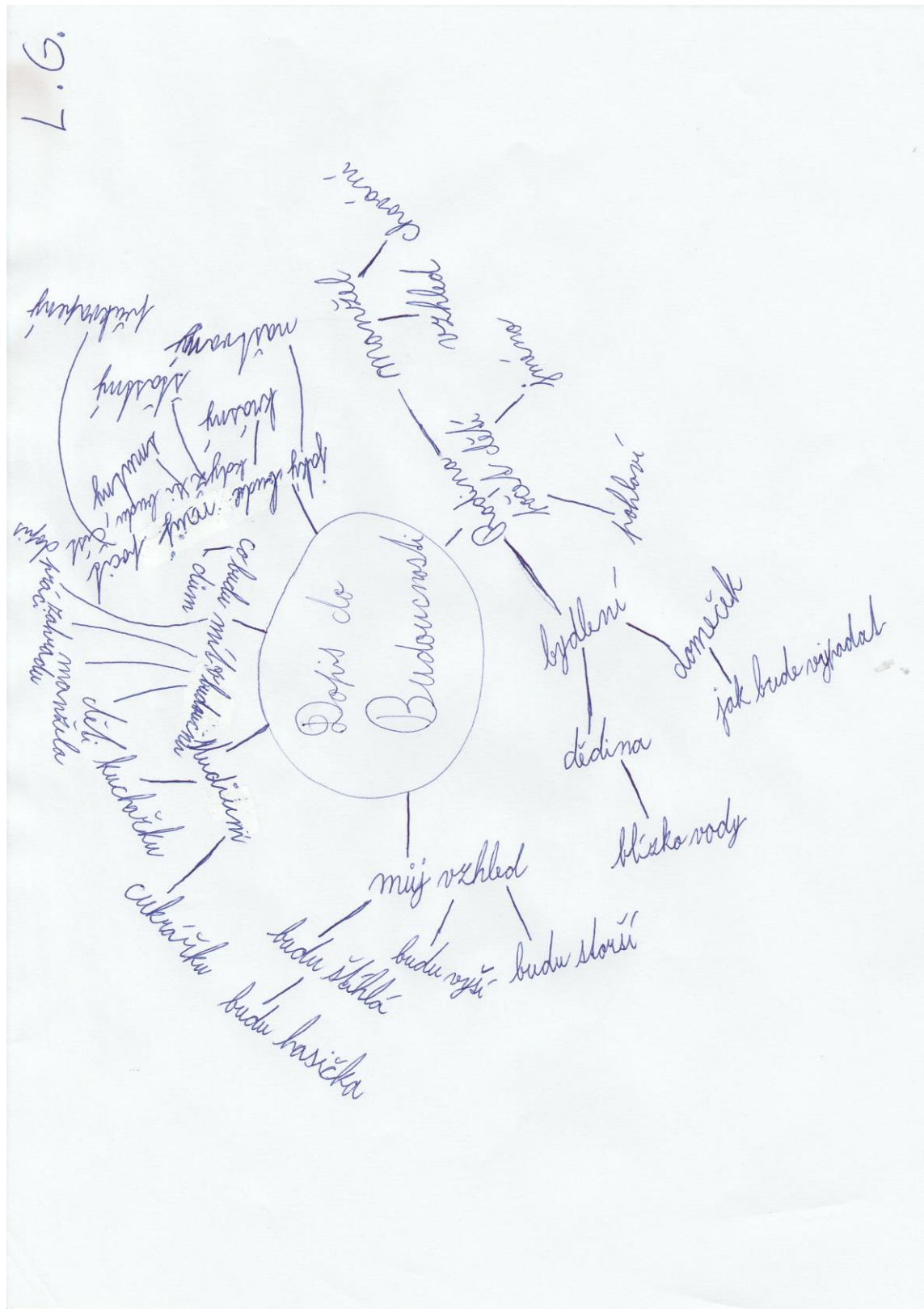

Obrázek č. 11

Obrázek č. 12

Výzkumná jednotka číslo 5

Obrázek č. 13

Lukáš K.

TECHNIKA TVŮRČÍHO PSANÍ - ZMĚNA PERSPEKTIVY

TÉMA - ČAS

Glunce: už jsem starší, ale pořád rádo ležám. Běhám ráno a večer, prostě pořád. Aspoň mám dobrou kondičku. Často se honím s mým kamarádem míšcem, ale mým nepřítelem jsou mraky, skoro pořád mi zakrývají výhled na planetu Země.

Žvony: jsme na kostelní věži a bimbáme vždy v celou....

Rozhovor: Jednou se dva žvony hádaly. Jeden z nich, když bimběl, tak spíš ječel. Zmenoval se Ječička. Ten druhý, když zvonil tak bruml. Zmenoval se Brumčoun. Hádaly se kdo má lepší hlas. Já mám lepší hlas, ne já mám lepší hlas a jak se pořád hádaly. Nakonec se domluvily, že mají oba lepší hlas a když zpívaly spolu měly nejlepší hlas na světě.

Lucka D.

TECHNIKA TVŮRČÍHO PSANÍ - ZMĚNA PERSPEKTIVY

TÉMA - ČAS

Hvězdy řekli měsíci: ahoj měsíci náš vůdce,
dnes záříš více než obvykle. Měsíc odpověděl: a proč ne,
když už uplynul jeden měsíc. Už je čas na úpěňk.

Hvězdy zapomněly, že už uplynulo tolik času a ni si to
neuvědomily a tak si zříkají: jéjé, jéjé, to je ale
nadělení jak to máme za tak malinký čas stihnout.

Hvězdy běhají po nebi a najednou přišel měsíc a ptá se:
hvězdy, hvězdy co se děje? Hvězdy odpověděly: máme
strach, že se nestihneme nachystat než upline čas.

Do půlnoci už zbývá jen dvě minuty a my ještě
nejsme nachystané. Co máme dělat Měsíci? Hvězdy
si pospíší. Na konec to stihají.

Robent

TECHNIKA TVŮRČÍHO PSANÍ - ZMĚNA PERSPEKTIVY

TÉMA - ČAS

Budík - je náno - Čern! Vstávej! Čas je už musíš jít do práce. Musíš jít nebo spáší. Mě to fakt nebaví budit lidi takže s náno Měření si mě přeměřil a já musím vstávat, ale oni stejně neustanou. Ještě nechodí ještě mě v práci dej.

Hodiny - je náno - Tih, šah, tih, šah, tih, šah je šest hodin, je pět sedmí tih, šah, tih, je sedm tih, šah je osm hodin tih, šah je devět hodin. Dívěj, dívěj, je deset hodin. Můžeš se na mě podívat? Už je jedenáct je oběd. Mě baví když měření ubírával čas. Mě to opravdu moc baví.

Pravdivost - Budík - mě to baví víc. Hodiny - ne mě to baví víc. Budík, ale já umím i mluvit a by mě. Hodiny - no a co. A tak budík mluvil a hodiny odmlčel.

Pracovní list číslo 2

NOVÝ SVĚT

Představte si dveře. Mohly by to být

dveře na půdě, v pokoji, ve sklepě, v

knihovně nebo třeba v přírodě. Zavřete oči představ si tyto dveře.

Napište několik řádků, které tyto dveře popisují. Jak vypadají? Jaký mají povrch, mají kliku?

Ve své mysli otevřete dveře. Jaký pocit máš, když otvíráš dveře?

Projdí dveřmi. Prošli jste dveřmi v čase i prostoru. Před vámi je země, kterou neznáte. Jaké jsou první tři věci, kterých si všimnete? Popište je.

Nyní popište, co cítíte pod nohama.

V dálce slyšíte dva zvuky. Kdo je vydává, jak zní?

Jaké je na vašem kontinentu počasí?

Zatím o tomto kontinentu víš jenom ty!

Při objevování kontinentu jsi někoho potkal. Může to být člověk, zvíře nebo nová vymyšlená bytost. S kým jste se setkali?

Anotace

Jméno a příjmení:	Blanka Španělová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Techniky tvůrčího psaní v literární výchově
Název v angličtině:	Techniques of creative writing in literary education
Anotace práce:	<p>Tato práce se zabývá využíváním technik tvůrčího psaní v primární škole. Pro tuto práci byly stanoveny cíle: předložit pět vyučovacích hodin zaměřených na techniky tvůrčího psaní, ověřit je v praxi a zhodnotit, zda je možné techniky úspěšně zařadit do výuky na primární škole.</p> <p>Teoretická část je zaměřena na pojmy tvořivost, tvůrčí osobnost, na charakteristiku tvůrčího psaní a její historii. Další kapitola se věnuje technikám tvůrčího psaní. Zde jsou popsány techniky od tří různých autorů. Poslední je věnována tvůrčímu psaní a umístění v Rámcovém vzdělávacím programu.</p> <p>Praktická část popisuje výzkum, který probíhal na primární škole v předmětu český jazyk. Tento výzkum je zaměřen kvalitativně. Zkoumá práci žáků s technikami tvůrčího psaní. Následně dochází k závěru, že předložené techniky tvůrčího psaní jsou pro žáky primární školy pochopitelné a přínosné.</p>
Klíčová slova:	tvořivost, tvůrčí osobnosti, tvůrčí psaní, techniky tvůrčího psaní, Rámcový vzdělávací program
Anotace v angličtině:	<p>This thesis deals with the use of creative writing techniques in a primary school. For this work, objectives were set: to present five lessons focused on creative writing techniques, to verify them in practice and to assess whether the techniques can be successfully included in primary school teaching.</p> <p>The theoretical part is focused on concepts of creativity, creative personality on the characteristic of creative writing and its history. The next chapter deals with creative writing techniques. Techniques from three different authors are described here. The last one is devoted to creative writing and placement in the Framework Educational Program.</p> <p>The practical part describes the research that took place at the primary school in the subject of Czech language. This research is qualitatively focused. It examines the work of pupils with creative writing techniques. Consequently, it comes to the conclusion that the presented creative writing techniques are understandable and beneficial for primary school pupils.</p>

Klíčová slova v angličtině:	creativity, creative personality, creative writing, techniques of creative writing, the Framework Educational Program
Přílohy vázané v práci:	<p>A) VÝZKUMNÉ JEDNOTKY</p> <p>výzkumná jednotka číslo 1 - téma – Probuzení fantazie Obrázek č. 1, Obrázek č. 2, Obrázek č. 3</p> <p>Výzkumná jednotka číslo 2 - téma – Nový svět Obrázek č. 4, Obrázek č. 5, Obrázek č. 6</p> <p>Výzkumná jednotka číslo 3 – téma – Překladaelé Obrázek č. 7, Obrázek č. 8, Obrázek č. 9</p> <p>Výzkumná jednotka číslo 4 – téma – Dopis do budoucnosti Obrázek č. 10, Obrázek č. 11, Obrázek č. 12</p> <p>Výzkumná jednotka číslo 5 – téma – Čas Obrázek č. 13, Obrázek č. 14, Obrázek č. 15</p> <p>B) PRACOVNÍ LISTY</p> <p>Pracovní list č. 1, Pracovní list č. 2, Pracovní list č. 3, Pracovní list č. 4</p>
Rozsah práce:	74 stran
Jazyk práce:	Český